

III. KONIUNKTURA W ROLNICTWIE

1. Omówienie wyników badania

1. W I kwartale 2018 r. koniunktura w polskim rolnictwie pogorszyła się. Wartość wskaźnika koniunktury IRG SGH (IRGAGR) obniżyła się o 7,6 punktu, z poziomu +4,5 pkt do -3,1 pkt, i znajduje się poniżej linii trendu. Spadek wartości IRGAGR jest głównie skutkiem zmniejszenia się wartości wskaźnika wyrównanych przychodów pieniężnych, jednej ze składowych wskaźnika koniunktury, o 11,2 punktu, z poziomu +0,8 pkt do -10,4 pkt. Nieznacznie pogorszyły się również nastroje rolników – wartość wskaźnika zaufania, drugiej składowej wskaźnika koniunktury, spadła o 0,4 pkt, z poziomu +11,9 do +11,5. Choć wartości zarówno wskaźnika IRGAGR jak i jego składników są wciąż wyższe niż przed rokiem o, odpowiednio: 2,2, 1,3 i 4,2 pkt, to pierwszy kwartał 2018 r. jest drugim z rzędu, w których obniżyły się zarówno wartości trzech wymienionych wskaźników, jak i roczne ich przyrosty. Pogorszenie się koniunktury rolnej ma więc charakter sezonowy, trudno jednak nie zauważyć, że obserwowana w latach 2016-2017 tendencja wzrostowa, która wyniosła wskaźniki koniunktury na rekordowo wysokie poziomy, zakończyła się.

Kolejny kwartał powinien przynieść sezonową poprawę koniunktury rolnej, jednak oceniając jej skalę na podstawie przewidywań uczestników badania, nie należy spodziewać się, by była ona na miarę tej sprzed roku i zatrzymała tendencję spadkową (reprezentowaną przez składnik cykliczny wskaźnika IRG AGR).

2. Pogorszenie się koniunktury jest powszechne. Kwartalny spadek wartości wskaźnika zanotowano dla wszystkich wyróżnianych grup gospodarstw rolnych. Najsilniej pogorszenie się koniunktury odczuły gospodarstwa o powierzchni do 7 ha (wartość wskaźnika IRGAGR zmniejszyła się o 11,5 pkt), położone w makroregionie południowym (o 12,4 pkt), prowadzone przez młodych rolników, w wieku do 30 lat (o 10,5 pkt), z wykształceniem średnim i pomaturalnym zawodowym (o 8,6 pkt) oraz zajmujące się uprawą roślin wieloletnich (o 18 pkt). Dla czterech grup gospodarstw rolnych: o powierzchni do 7 ha i 7-15 ha oraz położonych w makroregionach północnym i środkowozachodnim odnotowano spadek wartości IRGAGR również w skali roku (o, odpowiednio: 3,6, 1,0, 1,2 i 0,3 pkt).

3. Zmniejszyły się przychody gospodarstw rolnych. Wartość salda obniżyła się aż o 19,9 pkt w ciągu kwartału i wynosi obecnie -17,8 pkt. Wciąż jest wyższa od wartości sprzed roku, lecz różnica wynosi już tylko 0,3 pkt. Spadek przychodów jest w znacznej mierze wynikiem obniżenia się cen skupu – w styczniu br. (w porównaniu do miesiąca poprzedniego) ceny skupu mleka spadły o 8,6%, trzody chlewnej o 6,5%, drobiu o 3%, wołowiny o 1,5% i pszenicy o 0,4%. Spadku cen tych produktów nie zrekompensował sezonowy wzrost cen ziemniaków (o 55,4%) i kukurydzy (o 9,3%).

O spadku przychodów pieniężnych informują wszystkie badane grupy gospodarstw rolnych; największy kwartalny spadek wartości salda odnotowano dla gospodarstw rolnych: położonych w makroregionie zachodnim (o 38,4 pkt), o powierzchni do 7 ha oraz 7-15 ha (o 21,4 pkt dla obu), zajmujących się rozmnażaniem roślin (o 84,6 pkt), prowadzonych przez osoby powyżej 60 roku życia (aż o 40 pkt), z wykształceniem wyższym (o 25,6 pkt). W gospodarstwach położonych w makroregionach środkowowschodnim i południowym, o powierzchni do 7 ha i 7-15 ha, zajmujących się uprawą roślin wieloletnich, prowadzonych przez osoby w wieku 31-45 lat oraz z wykształceniem podstawowym i wyższym zanotowano spadek przychodów pieniężnych również w skali roku.

Rolnicy przewidują poprawę swojej sytuacji dochodowej w II kwartale roku.

4. Zmniejszyły się również oszczędności gospodarstw rolnych. Wartość salda spadła o 3,8 pkt do poziomu -22,1 pkt. Pozostaje jednak wyższa niż rok wcześniej (o 4,3 pkt). Pomimo spadku utrzymuje się powyżej linii trendu. Zmniejszenie się oszczędności odnotowano w większości grup gospodarstw

rolnych; największe w położonych w makroregionie środkowowschodnim (o 9,6 pkt), o powierzchni do 7 ha (o 13,6 pkt), zajmujących się rozmnażaniem roślin (o 31 pkt), prowadzonych przez osoby w wieku powyżej 60 lat (o 10,1 pkt), z wykształceniem wyższym (o 11,2 pkt). Rolnicy spodziewają się dalszego pogorszenia się stanu ich oszczędności w następnym kwartale.

5. Pomimo spadku przychodów pieniężnych gospodarstw rolnych poprawił się stan ich zadłużenia. Wartość salda jest niższa niż przed kwartałem o 4,1 punktu, lecz wyższa niż przed rokiem (o 3,6 pkt). Tak jak przed kwartałem zmiany wartości salda były różne w poszczególnych grupach gospodarstw rolnych. Największy spadek zadłużenia zanotowano w makroregionie północnym (wartość salda obniżyła się o 8,4 pkt), w gospodarstwach o powierzchni powyżej 50 ha (o 15,8 pkt), zajmujących się uprawą roślin wieloletnich (o 18,1 pkt), kierowanych przez osoby w wieku od 46 do 30 lat (o 7,5 pkt), z wykształceniem średnim i pomaturalnym zawodowym (o 6,5 pkt). Najbardziej pogorszył się stan zadłużenia gospodarstw położonych w makroregionie środkowozachodnim, niedużych (o powierzchni 7-15 ha), zajmujących się rozmnażaniem roślin, prowadzonych przez osoby w wieku powyżej 60 lat i z wykształceniem wyższym. Pomimo spodziewanego wzrostu przychodów rolnicy przewidują pogorszenie się stanu swojego zadłużenia w kolejnym kwartale.

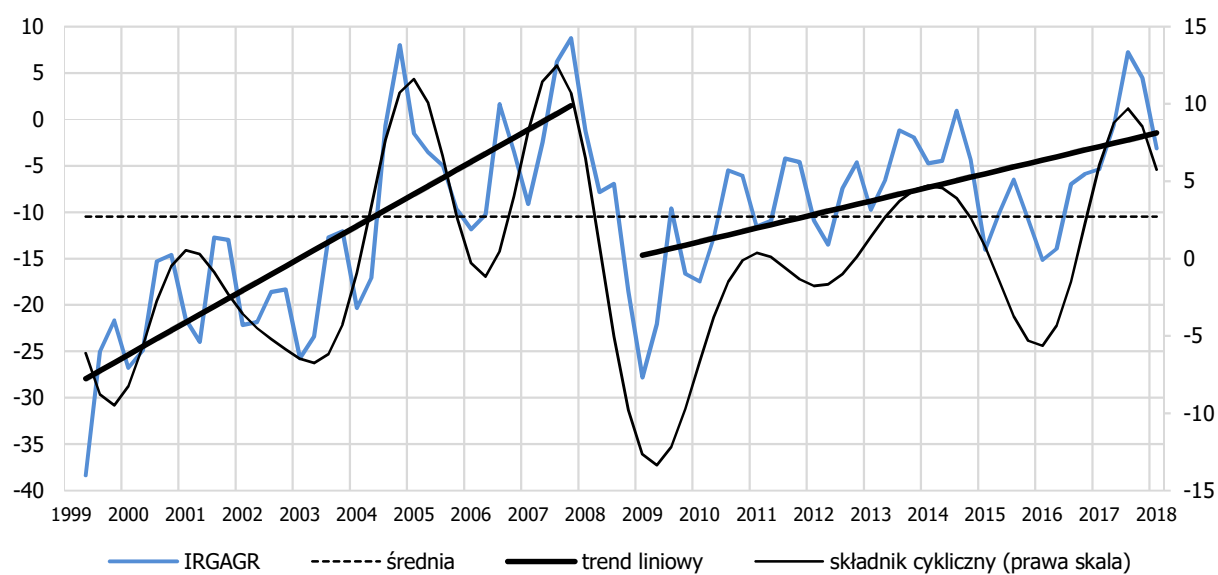
6. Nieco zwiększyły się zakupy nawozów mineralnych i pasz treściwych. Wartości sald wzrosły o, odpowiednio: 2,4 i 0,8 pkt. Zmalały natomiast wydatki na nabycie środków ochrony roślin (wartość salda obniżyła się o 0,7 pkt). Wartości wszystkich sald pozostają wyższe niż przed rokiem o, odpowiednio: 4,5, 6,9 i 2,6 pkt.

7. O 3,1 punktu proc. (do wysokości 42,3%) zwiększył się odsetek gospodarstw, które zamierzają dokonać zakupu maszyn i urządzeń rolniczych, zaś odsetek gospodarstw, które planują dokonać inwestycji w budynki i budowle, wzrósł o 1,7 pkt proc. (wynosi obecnie 19,3%). Liczba gospodarstw, które przymierzają się do inwestycji, jest wyższa niż przed rokiem, a zarazem najwyższa od dwóch lat.

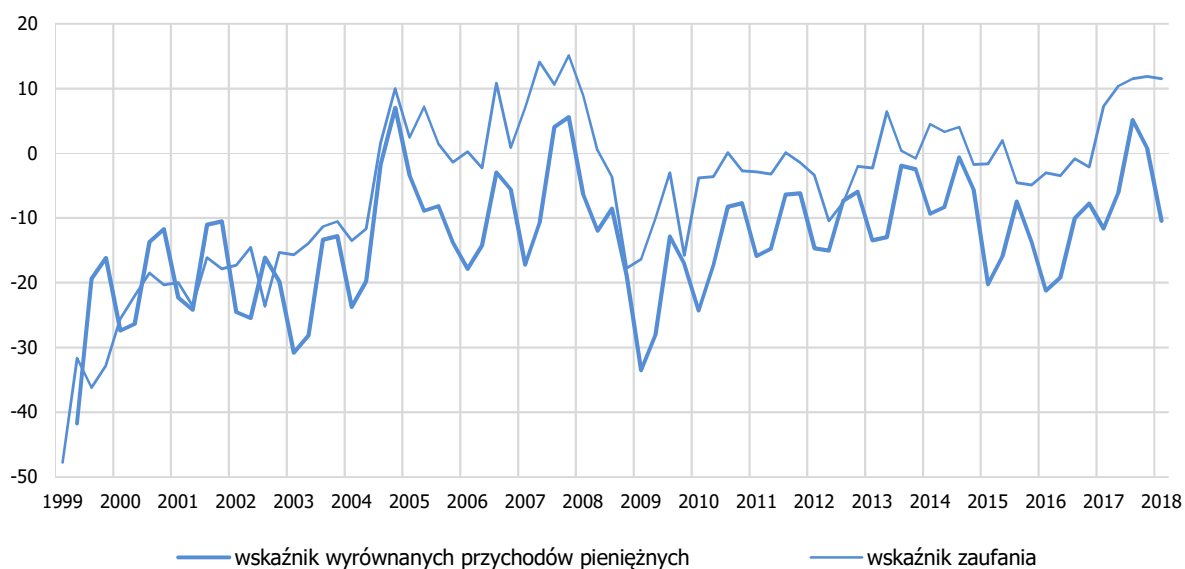
8. W ostatnim kwartale zmniejszył się zarówno odsetek gospodarstw rolnych, które wzięły kredyt preferencyjny (z 35,2% do 32,7%), jak i odsetek gospodarstw, które zaciągnęły kredyt na zasadach rynkowych (z 22% do 19,9%). Zarazem wzrosło znaczenie dopłat bezpośrednich z funduszy UE w finansowaniu produkcji rolnej. Wartość salda odpowiedzi na to pytanie zwiększyła się z 28,9 pkt do 31,0 pkt i znajduje się obecnie na poziomie najwyższym od 2013 r. Niemal połowa ankietowanych (43,1%) uważa, że dopłaty mają duże znaczenie dla ich działalności. Mniejsze znaczenie mają natomiast dopłaty dla rolników starszych (powyżej 60 roku życia), z makroregionu środkowowschodniego, prowadzących nieduże gospodarstwa, zajmujących się rozmnażaniem roślin i uprawą roślin wieloletnich.

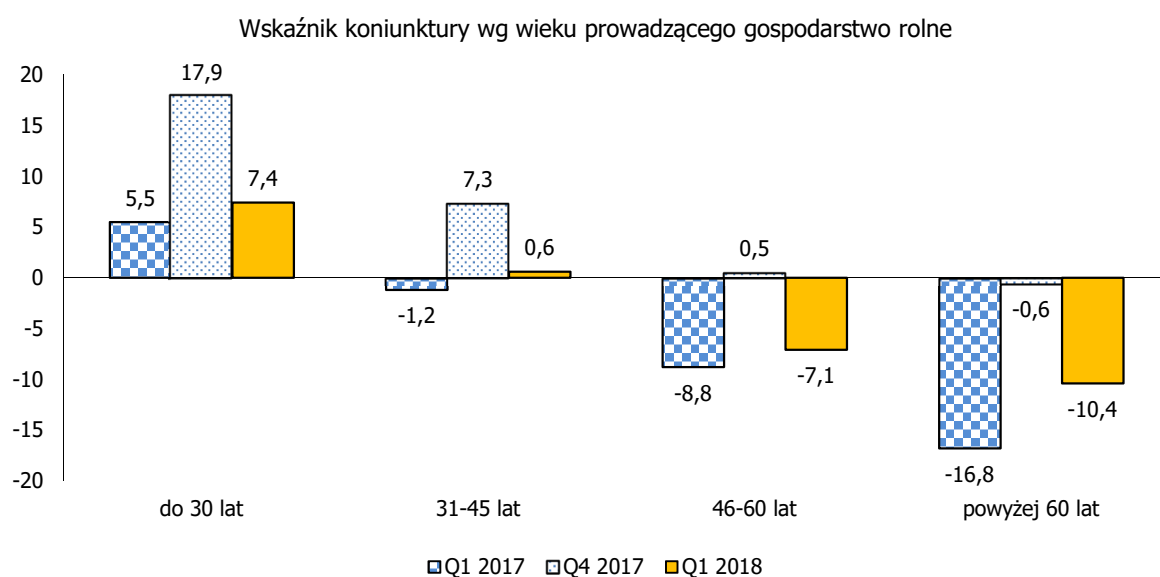
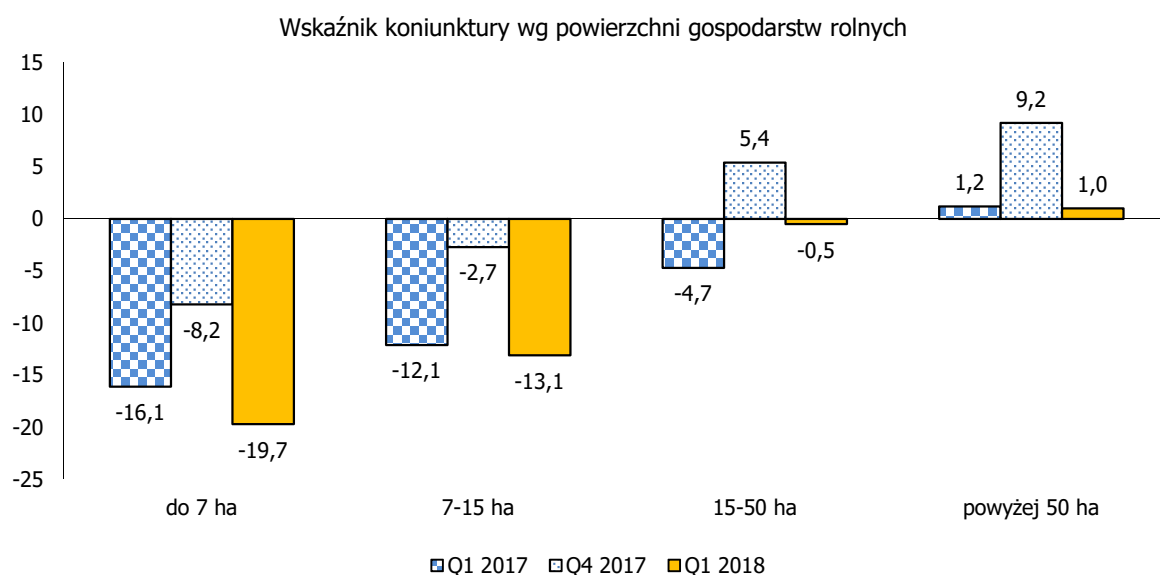
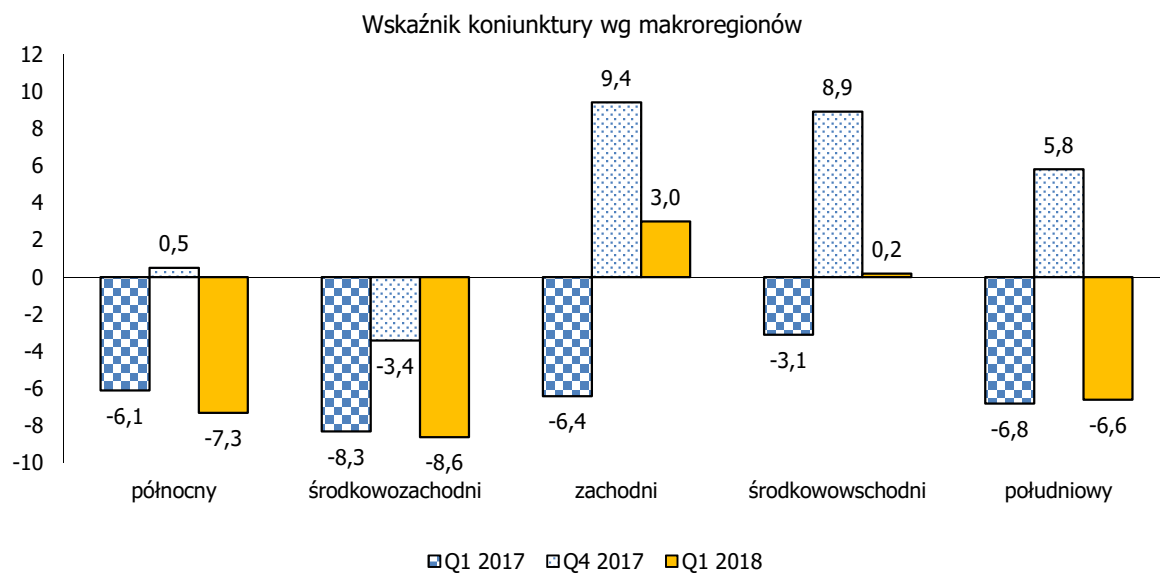
2. Wyniki szczegółowe

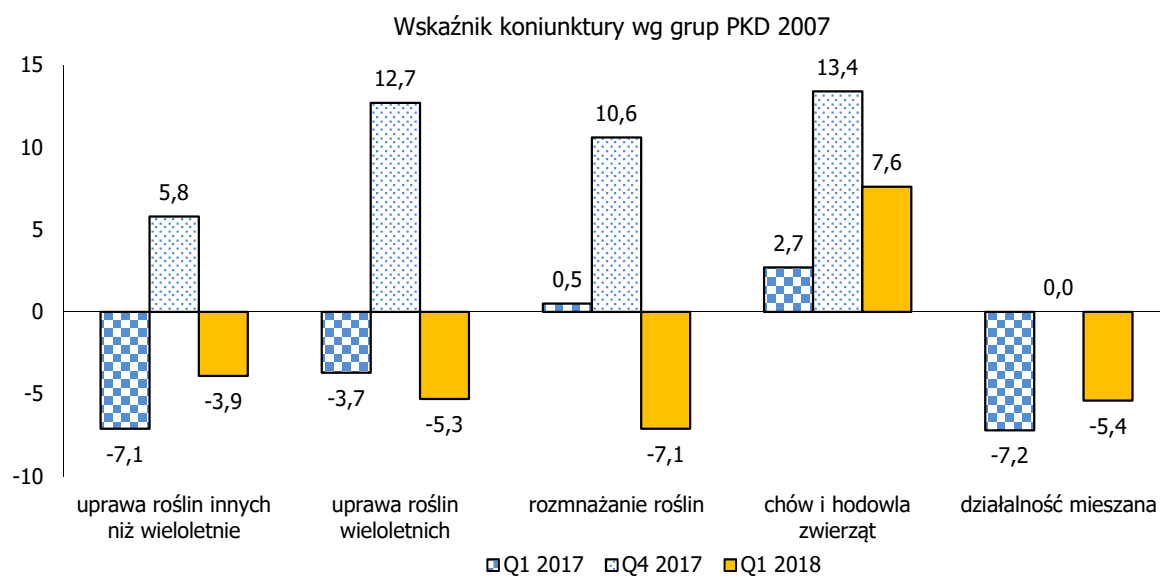
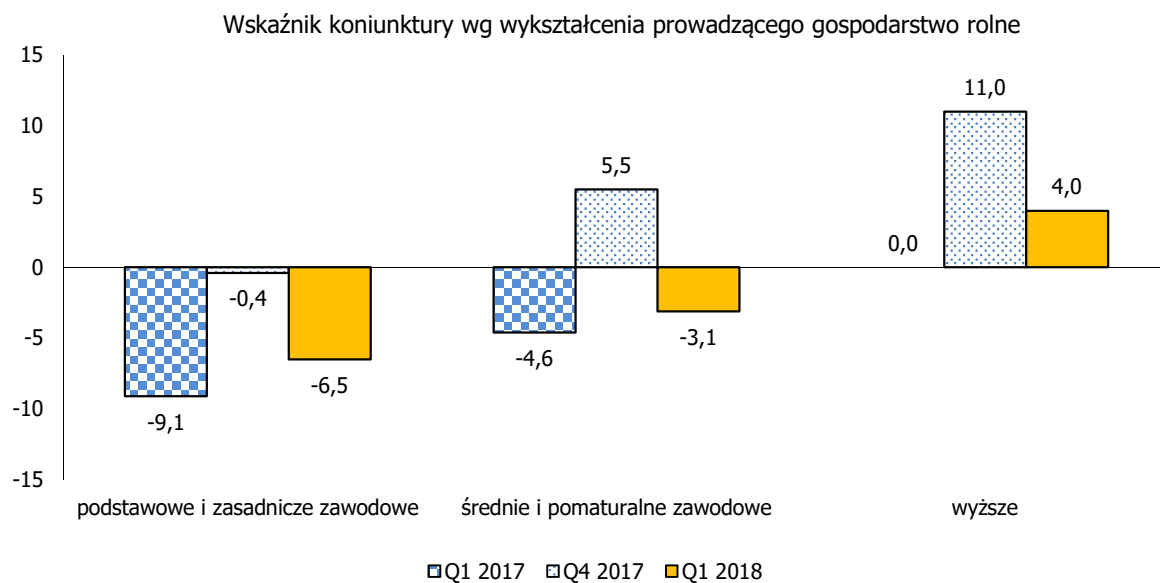
WSKAŹNIK KONIUNKTURY

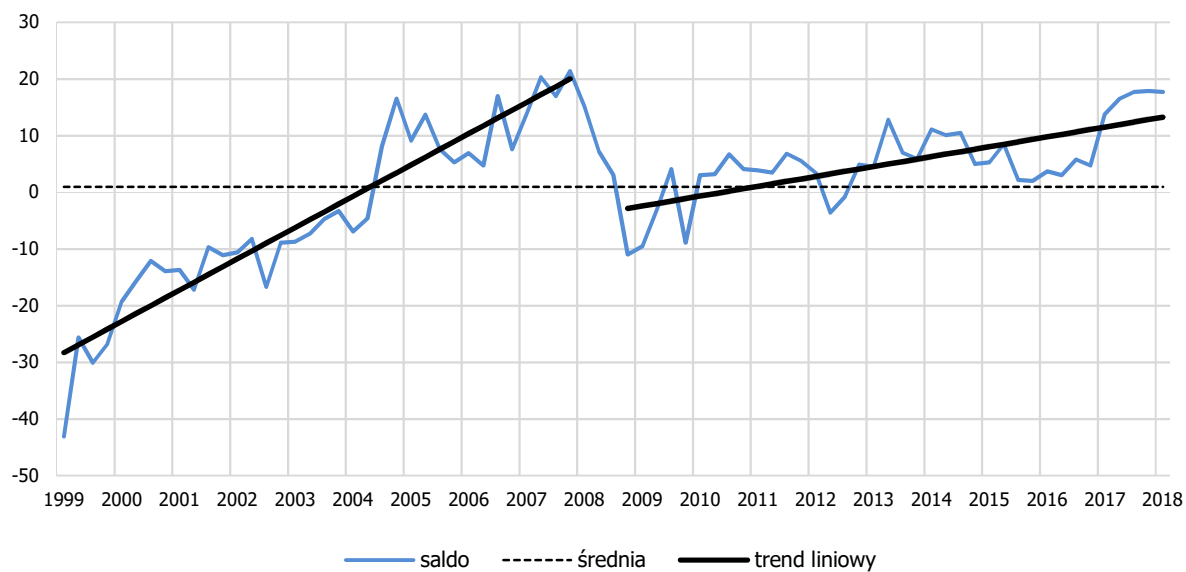
	Q4 2016	Q1 2017	Q2 2017	Q3 2017	Q4 2017	Q1 2018
1. wskaźnik przychodów pieniężnych	-7,8	-11,7	-6,1	5,1	0,8	-10,4
2. wskaźnik zaufania	-2,2	7,3	10,4	11,5	11,9	11,5
wskaźnik koniunktury ($1 \cdot x_3^2 + 2 \cdot x_3^1$)	-5,9	-5,3	-0,6	7,3	4,5	-3,1

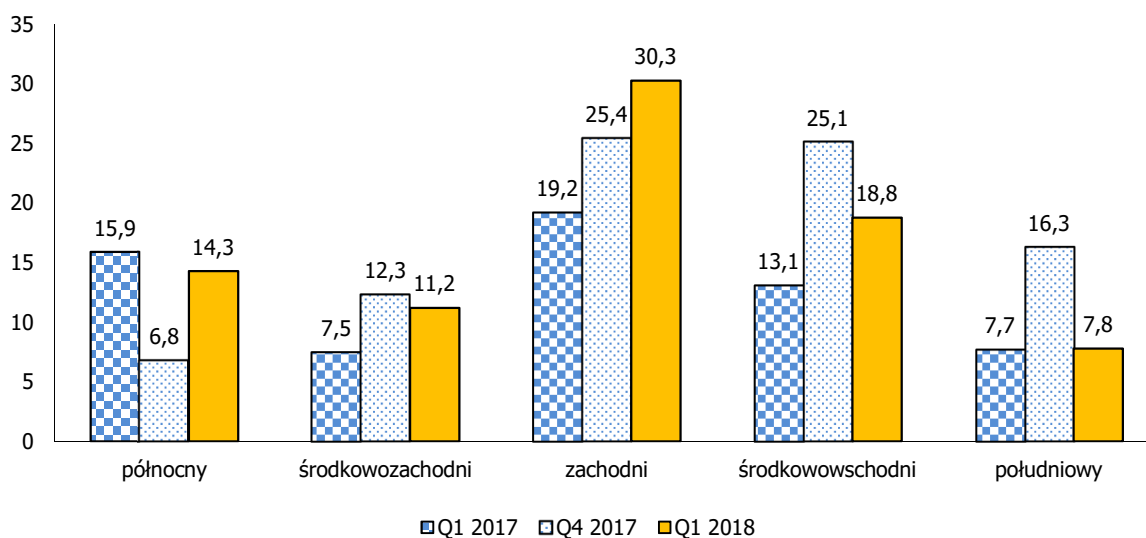

NASTROJE GOSPODARSTW ROLNYCH

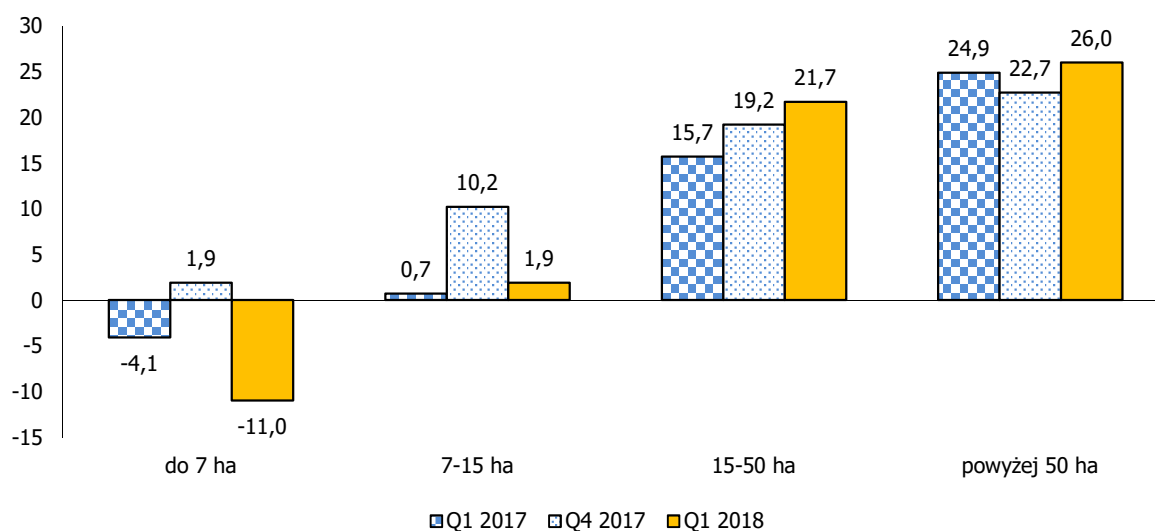

	Q4 2016	Q1 2017	Q2 2017	Q3 2017	Q4 2017	Q1 2018
1. z ufnością	18,1	24,2	27,5	27,8	28,7	27,8
2. z obawą	68,5	65,4	61,5	62,1	60,5	62,1
3. ze strachem	13,4	10,4	11,0	10,1	10,8	10,1
saldo (1.-3.)	4,7	13,8	16,5	17,7	17,9	17,7
wskaźnika zaufania (1.-2.*0,1-3.)	-2,2	7,3	10,4	11,5	11,9	11,5

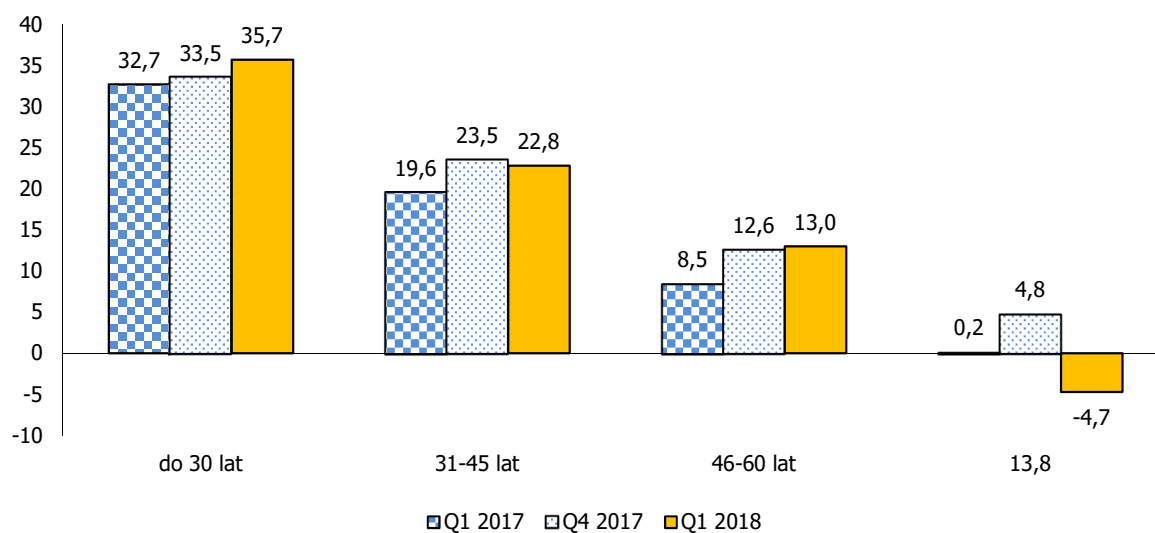
Nastroje gospodarstw rolnych wg makroregionów

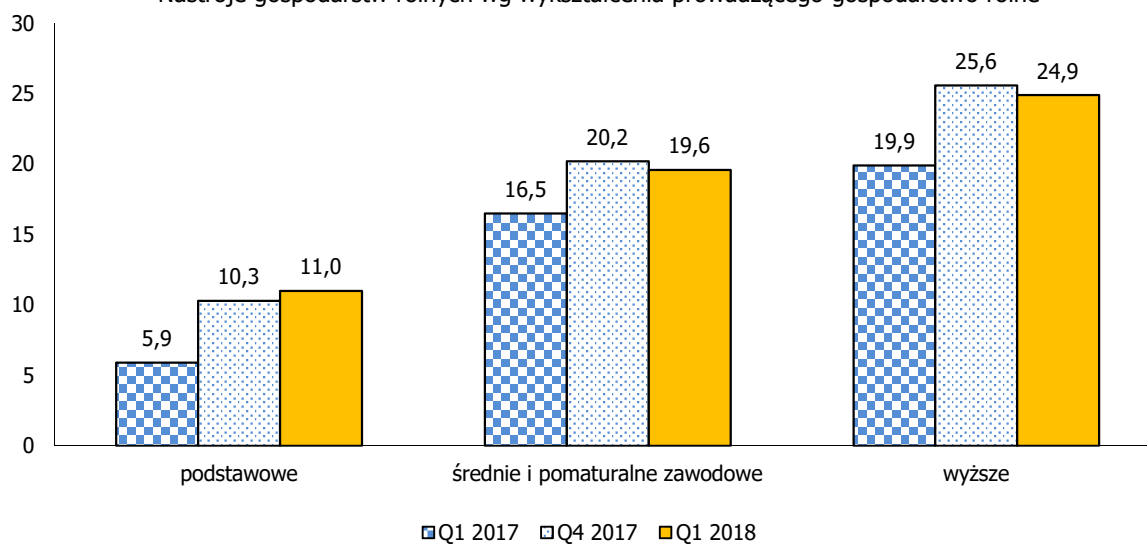
Nastroje gospodarstw rolnych wg powierzchni gospodarstw rolnych

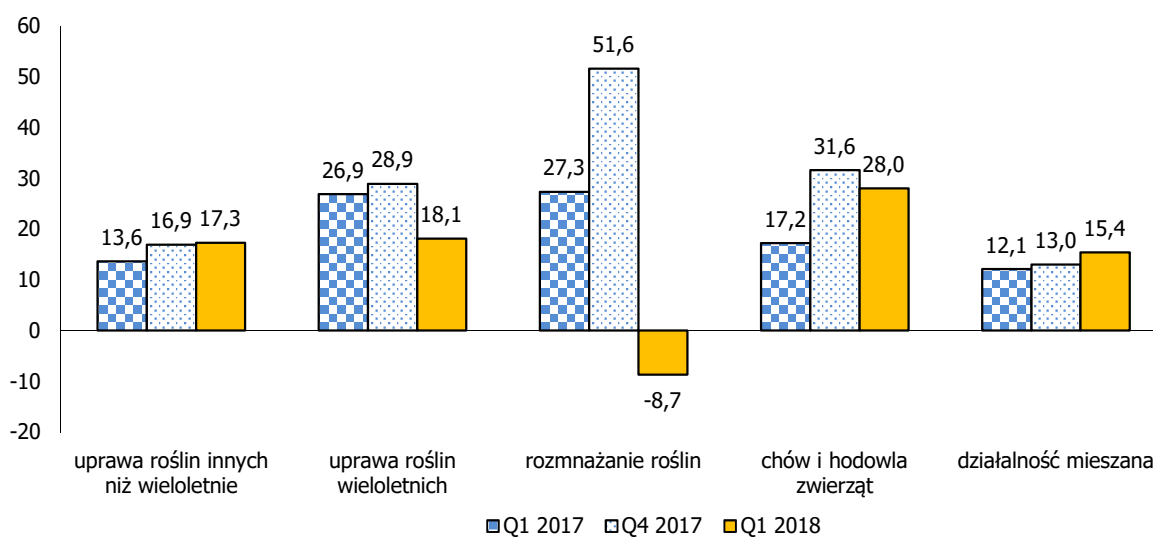
Nastroje gospodarstw rolnych wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

Nastroje gospodarstw rolnych wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

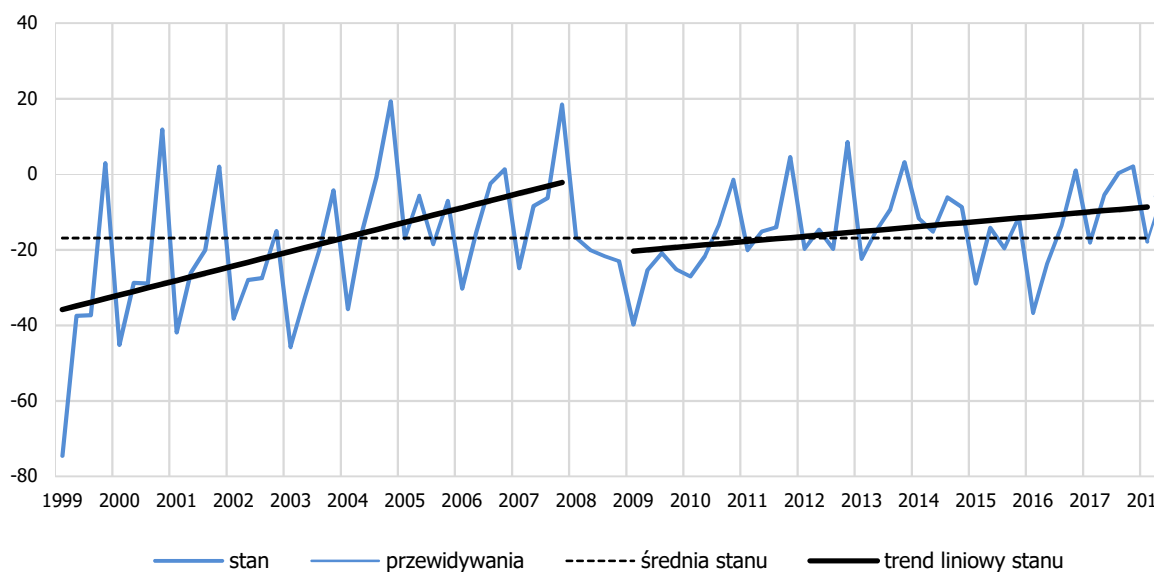

Nastroje gospodarstw rolnych wg grup PKD 2007

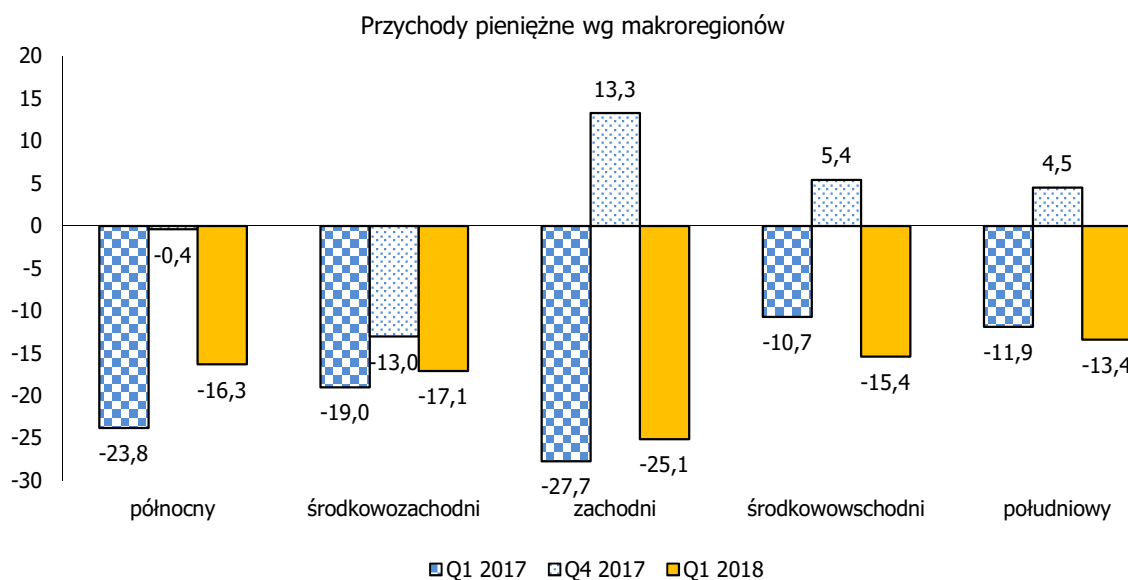

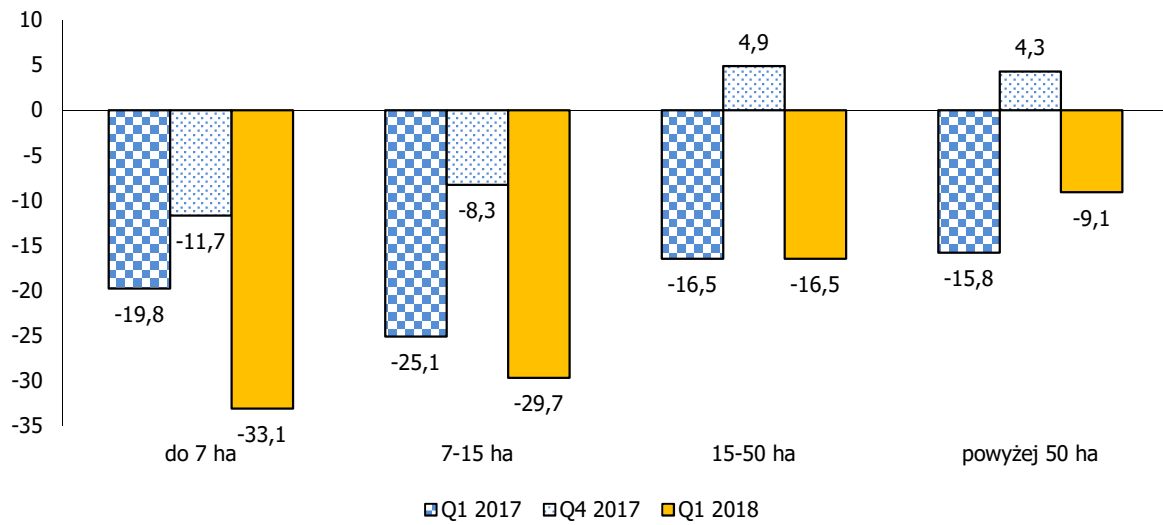
PRZYCHODY PIENIĘŻNE

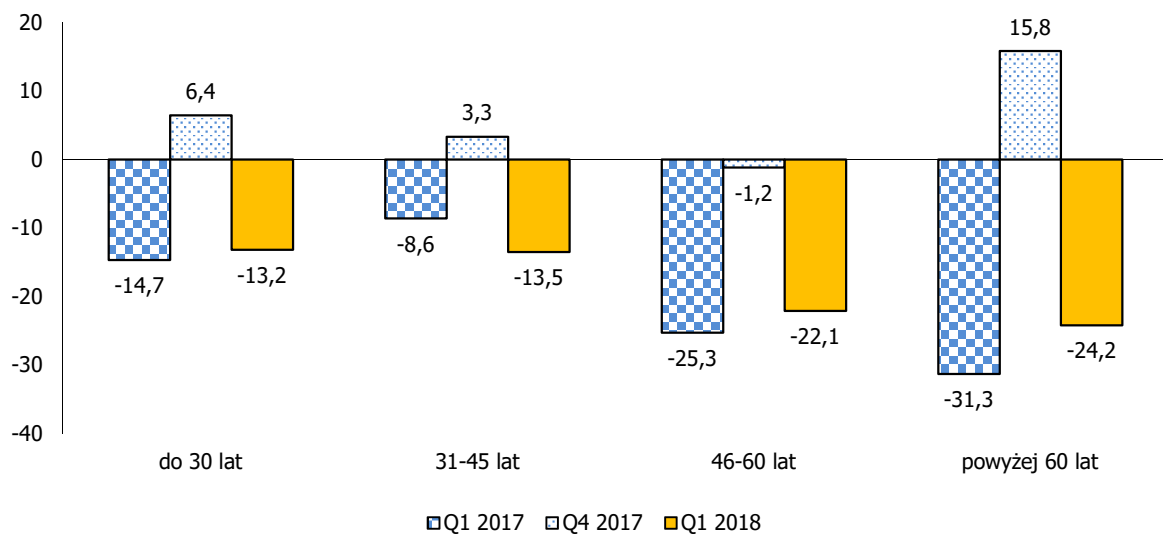
	Q4 2016	Q1 2017	Q2 2017	Q3 2017	Q4 2017	Q1 2018	przewidywania
1. wzrosły	32,9	21,0	23,7	28,6	32,5	21,2	25,5
2. nie zmieniły się	35,2	39,8	47,1	43,1	37,2	39,8	43,1
3. zmalały	31,9	39,1	29,1	28,3	30,4	39,0	31,4
brak	5,4	9,6	7,6	8,4	5,3	8,5	7,2
saldo (1.-3.)	1,0	-18,1	-5,4	0,3	2,1	-17,8	-5,9

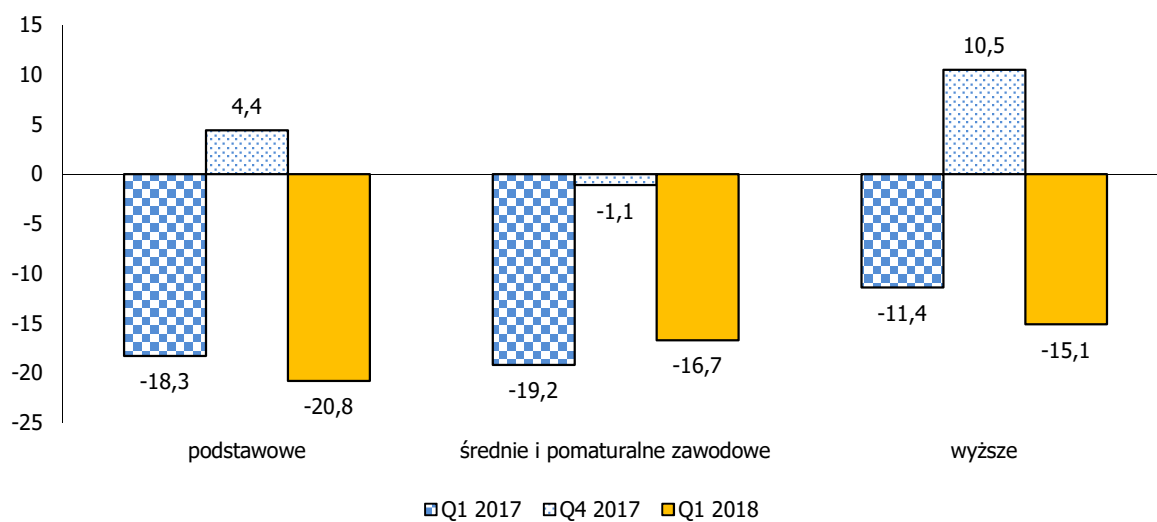
Przychody pieniężne wg powierzchni gospodarstw rolnych

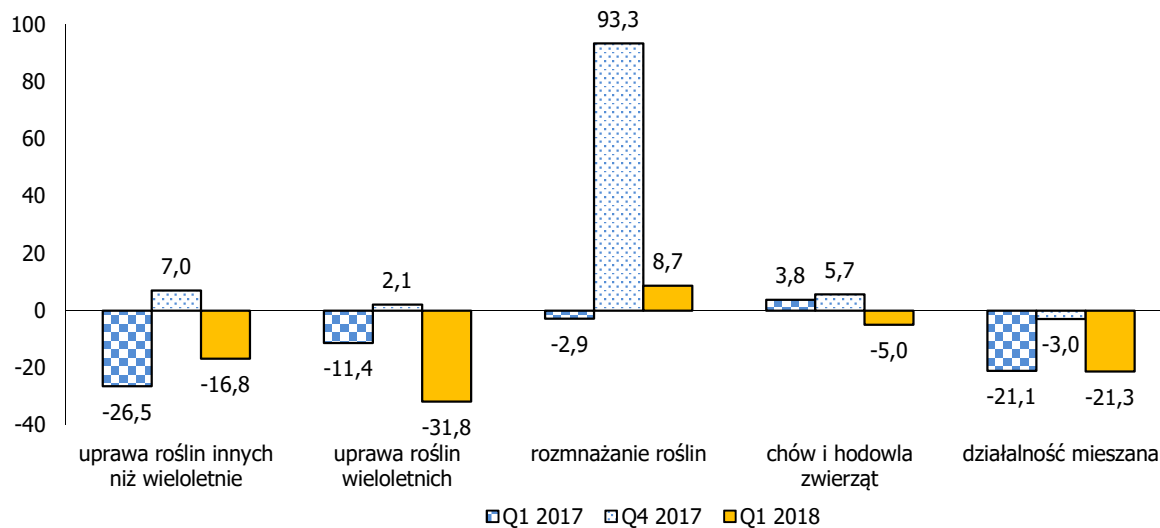
Przychody pieniężne wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

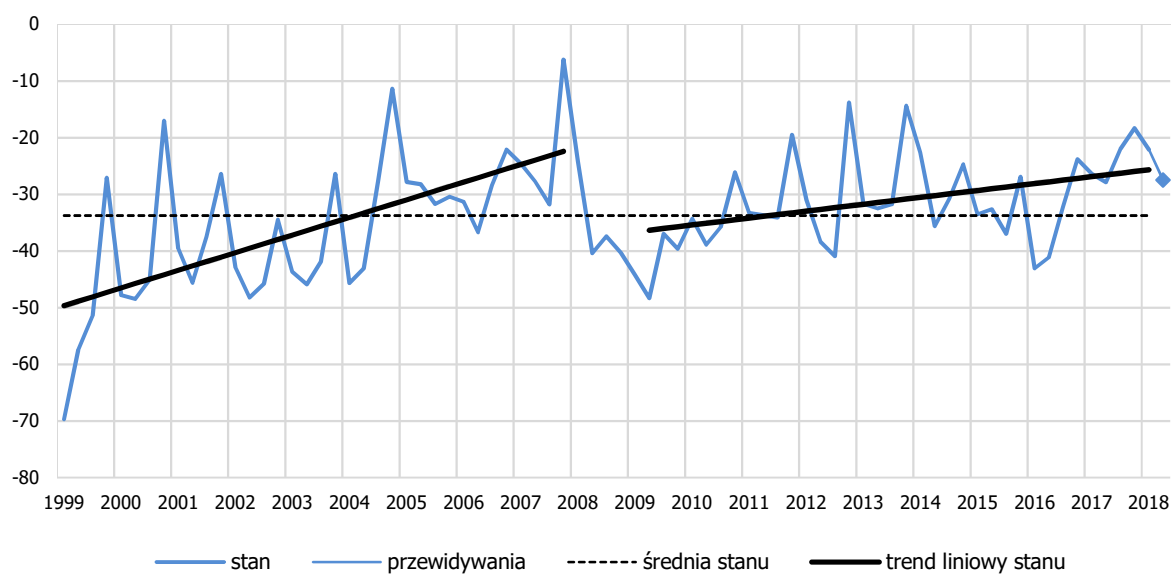
Przychody pieniężne wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

Przychody pieniężne wg grup PKD 2007

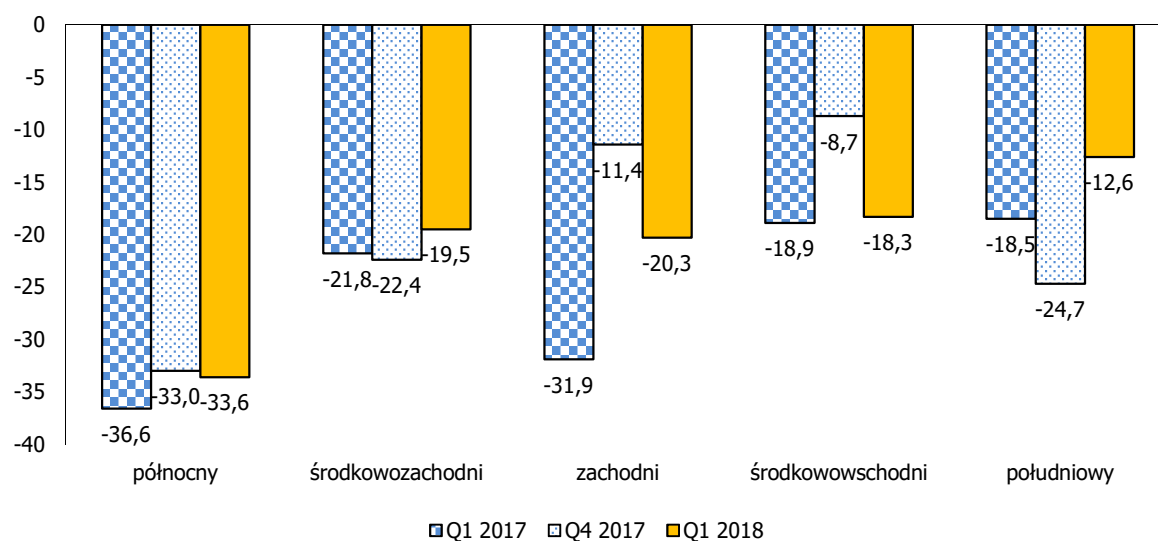

OSZCZĘDNOŚCI

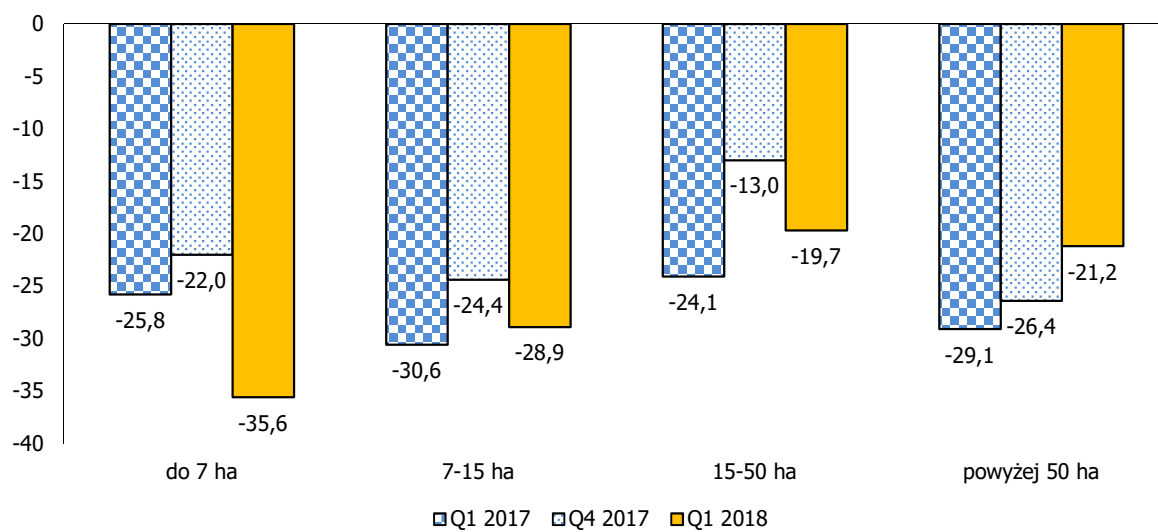

	Q4 2016	Q1 2017	Q2 2017	Q3 2017	Q4 2017	Q1 2018	przewidywania
1. wzrosły	15,5	14,2	12,5	14,3	19,3	14,1	14,2
2. nie zmieniły się	45,2	45,2	47,2	49,4	43,1	49,7	44,1
3. zmalały	39,3	40,6	40,4	36,3	37,6	36,2	41,7
4. brak	17,4	16,4	16,7	17,4	15,4	15,1	15,5
saldo (1.-3.)	-23,8	-26,4	-27,9	-22,0	-18,3	-22,1	-27,5

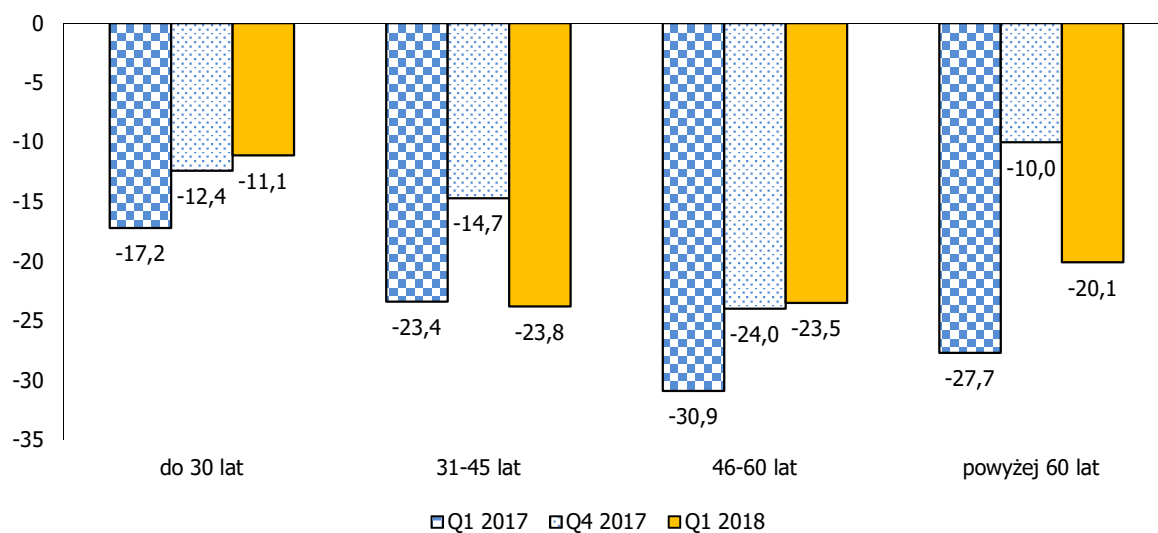
Oszczędności wg makroregionów

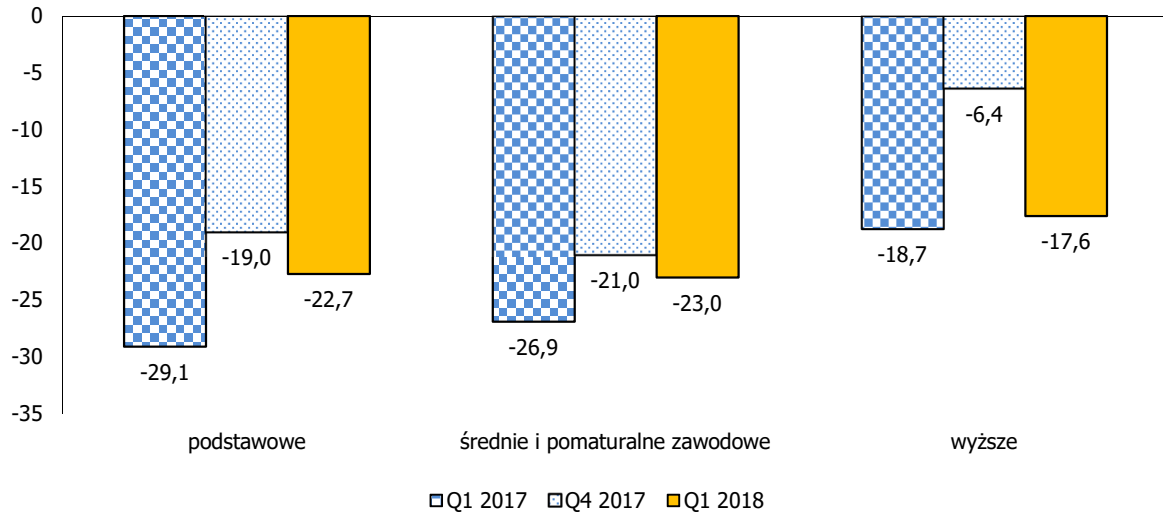
Oszczędności wg powierzchni gospodarstw rolnych

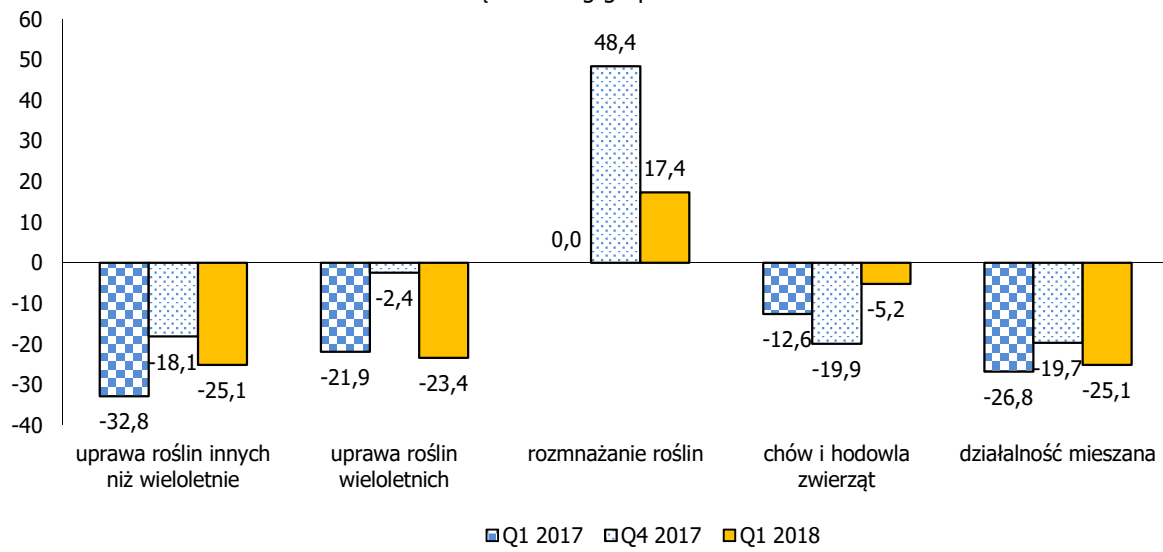
Oszczędności wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

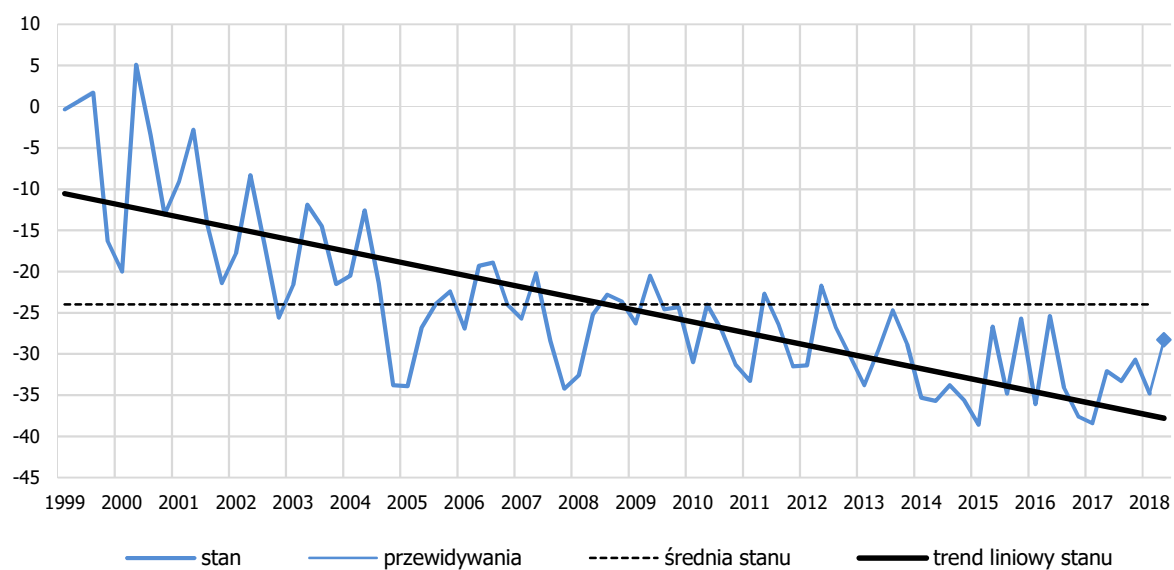
Oszczędności wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

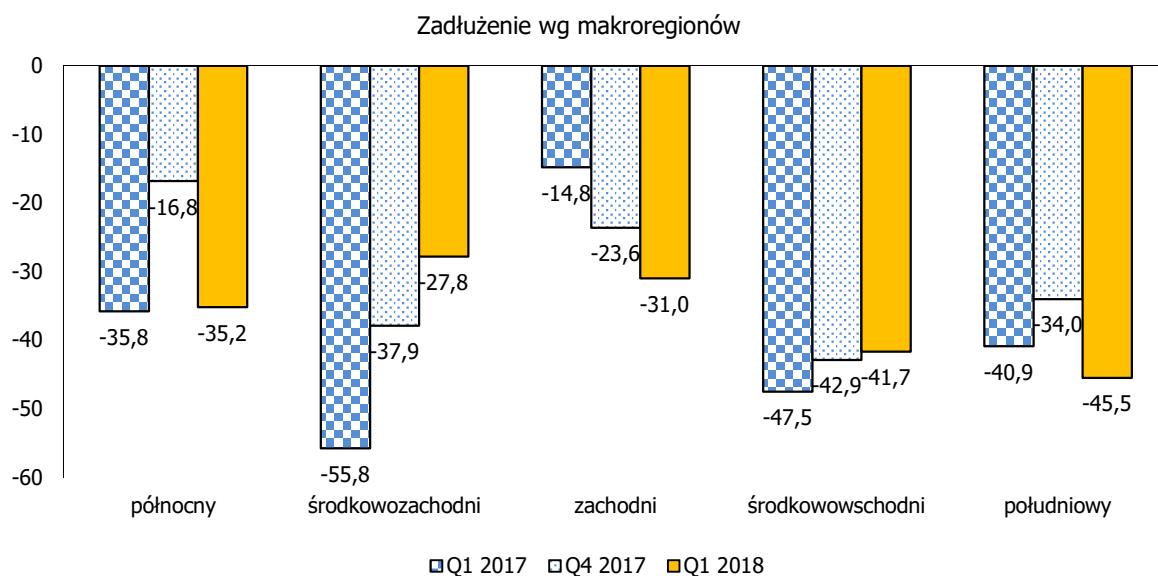
Oszczędności wg grup PKD 2007

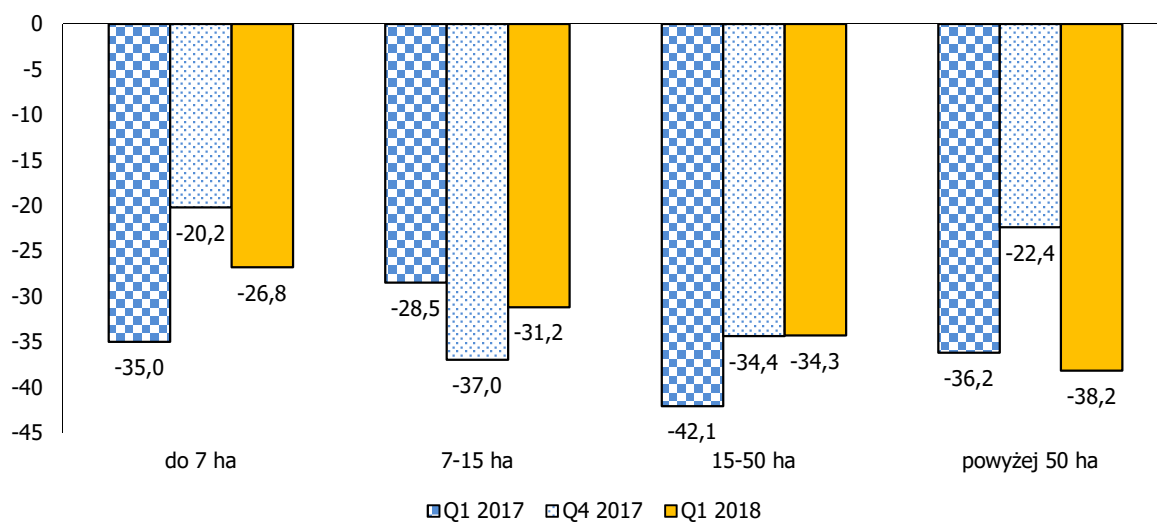
ZADŁUŻENIE

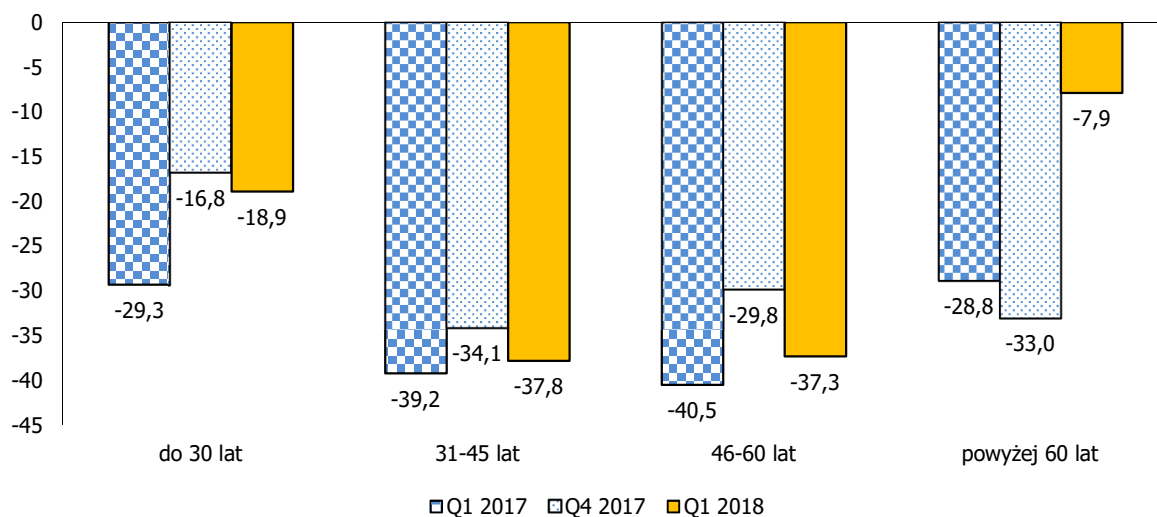
	Q4 2016	Q1 2017	Q2 2017	Q3 2017	Q4 2017	Q1 2018	przewidywania
1. wzrosło	11,3	10,7	12,9	11,4	16,4	13,1	15,6
2. nie zmieniło się	39,7	40,2	42,1	43,9	36,5	39,0	40,5
3. zmalało	48,9	49,1	45,0	44,7	47,1	47,9	43,9
4. brak	32,9	36,8	37,1	34,6	33,1	36,0	35,7
saldo (1.-3.)	-37,6	-38,4	-32,1	-33,3	-30,7	-34,8	-28,3

Zadłużenie wg powierzchni gospodarstw rolnych

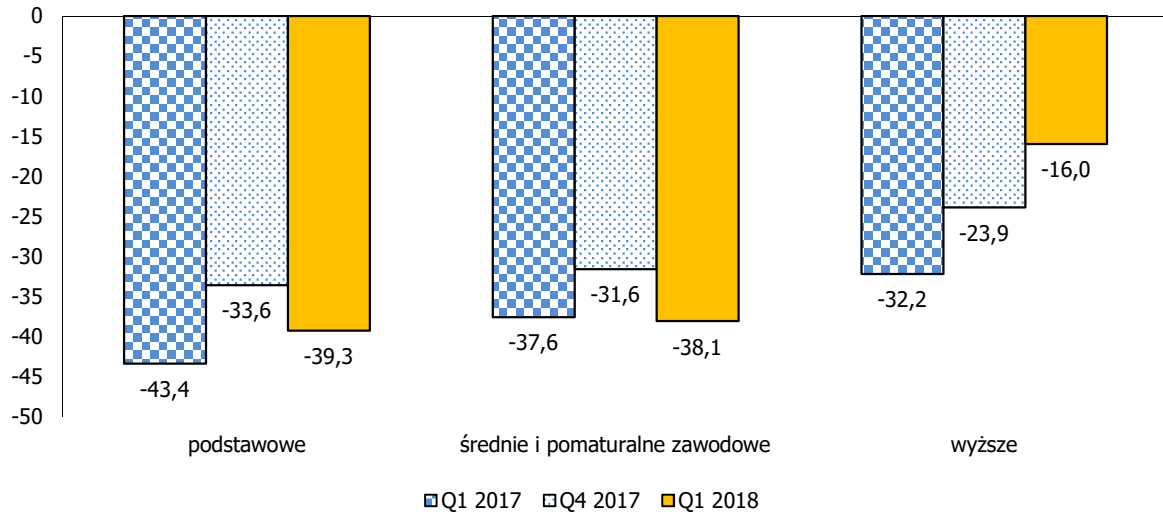

Zadłużenie wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

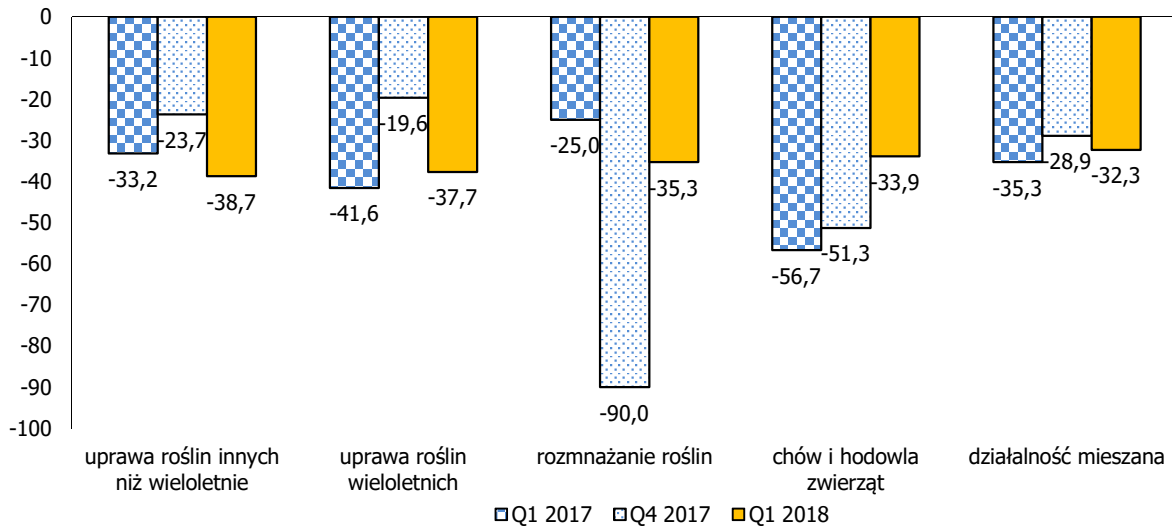

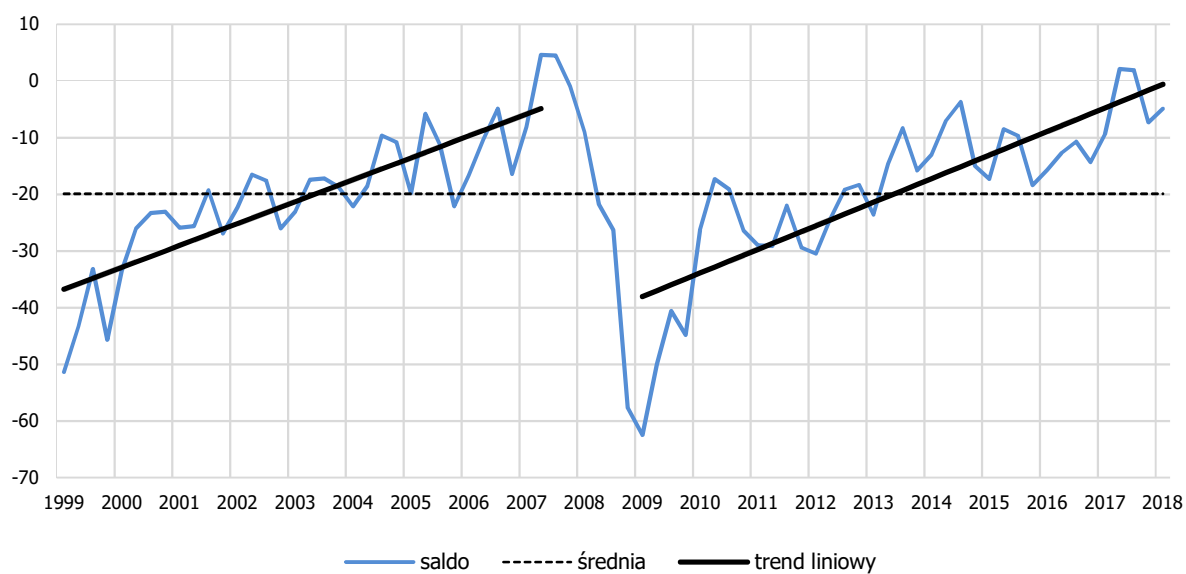
Zadłużenie wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

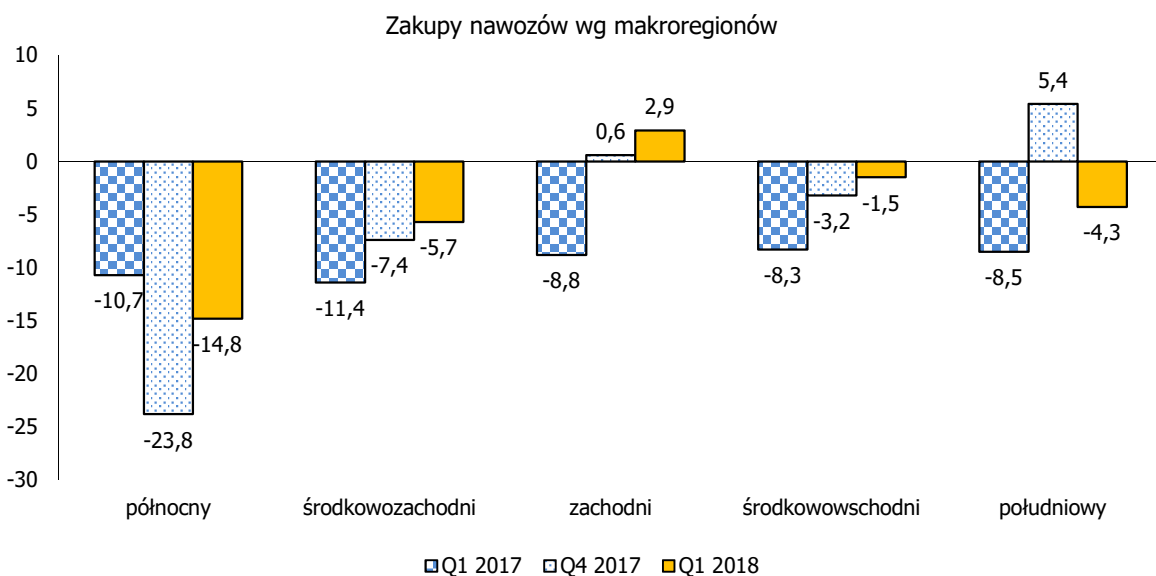
Zadłużenie wg grup PKD 2007

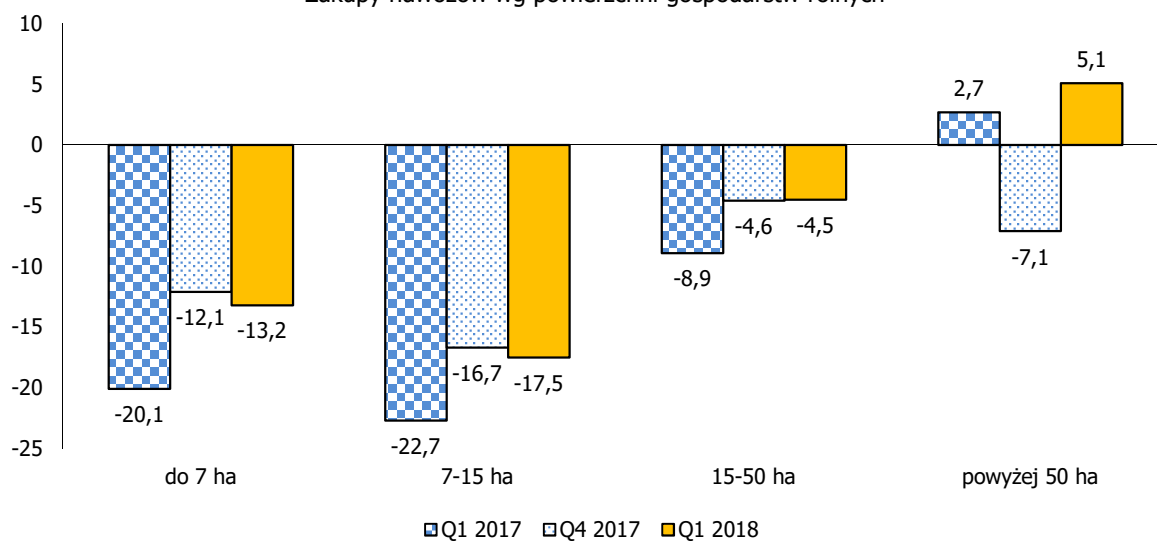
ZAKUPY NAWOZÓW MINERALNYCH

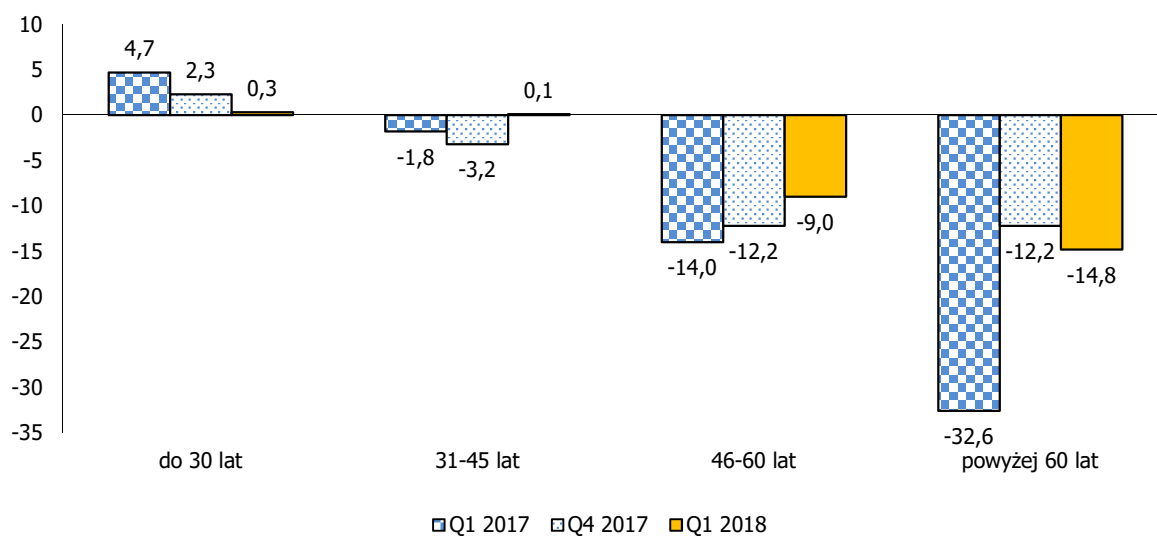
	Q4 2016	Q1 2017	Q2 2017	Q3 2017	Q4 2017	Q1 2018
1. wzrosły	12,8	13,8	18,8	20,0	15,9	16,7
2. nie zmieniły się	60,1	62,9	64,5	61,8	60,9	61,7
3. zmalały	27,1	23,2	16,7	18,1	23,2	21,6
4. nie dokonano	9,0	8,5	4,3	3,4	7,5	7,8
saldo (1.-3.)	-14,3	-9,4	2,1	1,9	-7,3	-4,9

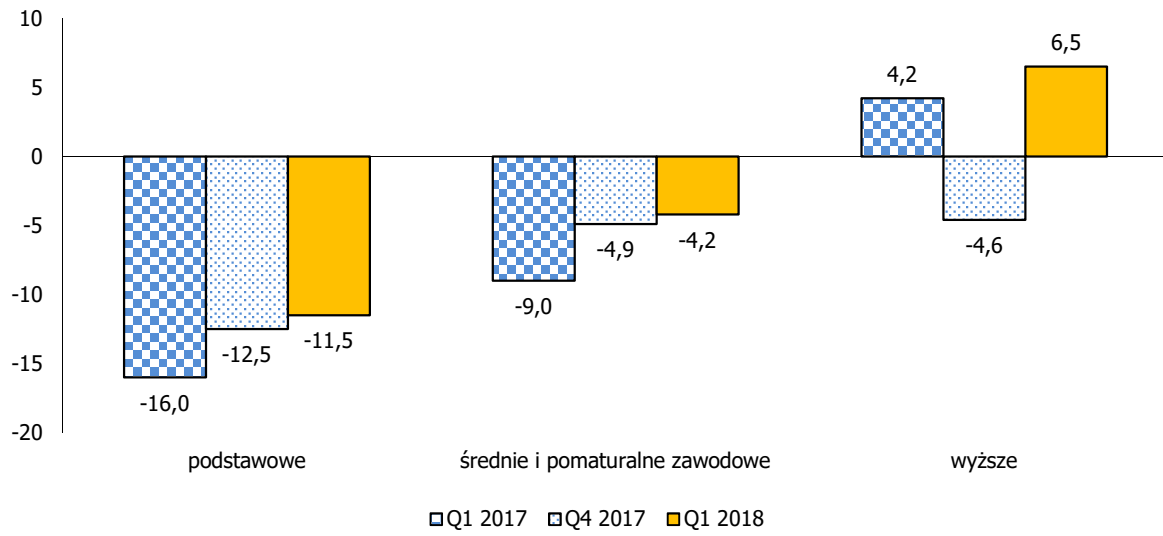
Zakupy nawozów wg powierzchni gospodarstw rolnych

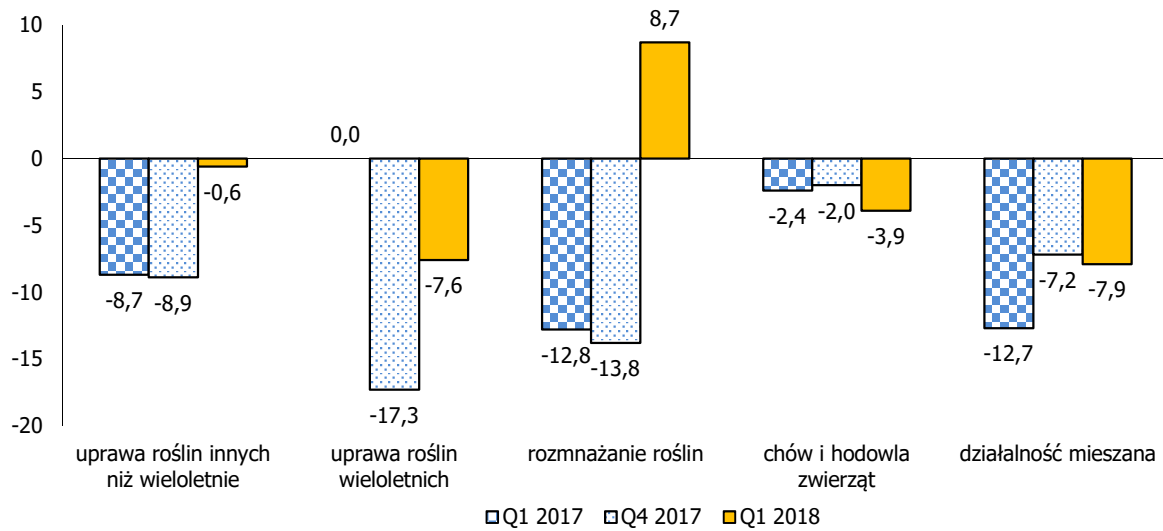
Zakupy nawozów wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

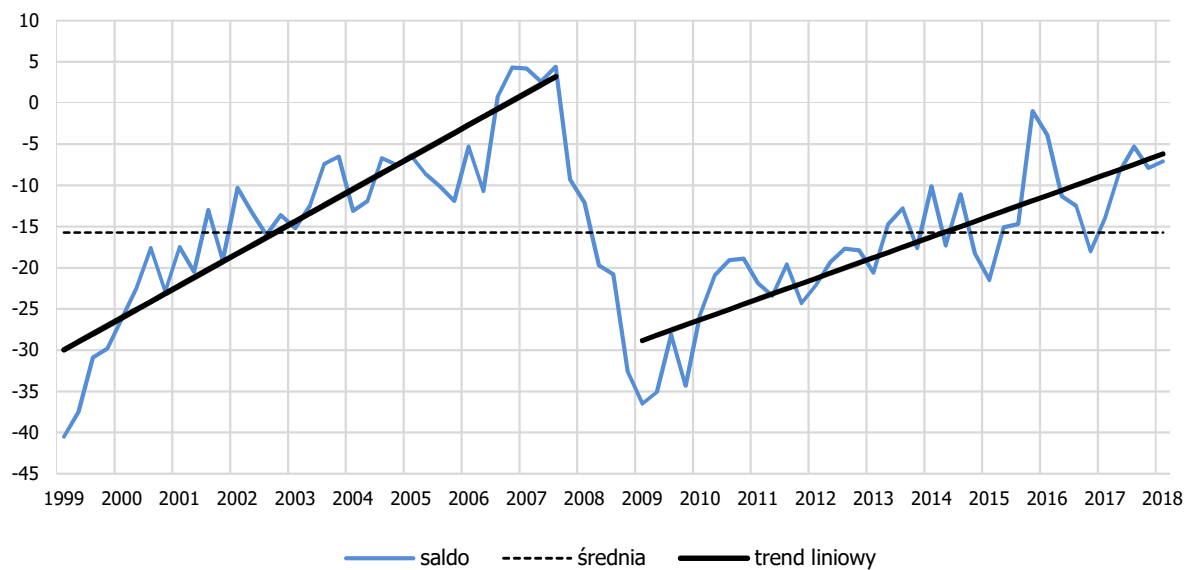
Zakupy nawozów wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

Zakupy nawozów wg grup PKD 2007

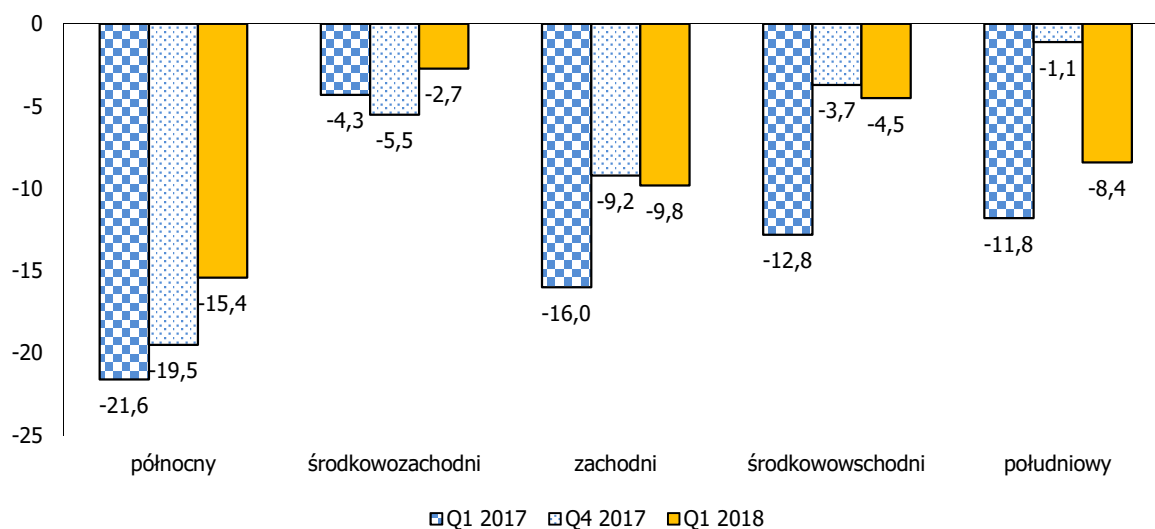

ZAKUPY PASZ TRĘŚCIWYCH

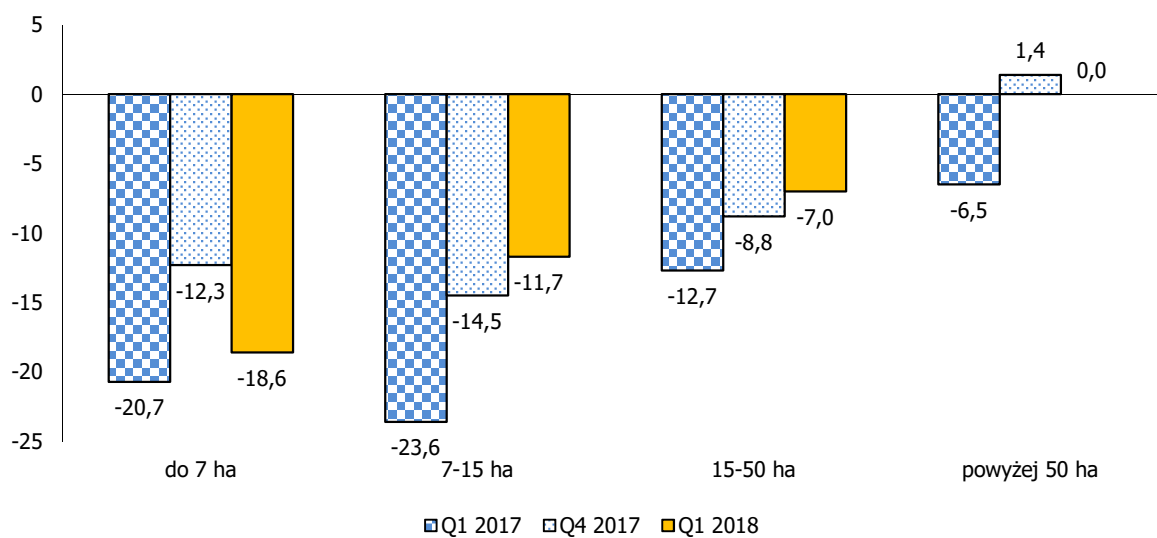

	Q4 2016	Q1 2017	Q2 2017	Q3 2017	Q4 2017	Q1 2018
1. wzrosły	11,0	10,3	13,8	16,4	14,6	13,0
2. nie zmieniły się	60,0	65,5	64,1	61,9	62,9	67,0
3. zmalały	29,0	24,3	22,1	21,7	22,5	20,1
4. nie dokonano	31,5	37,8	35,0	35,3	36,4	37,0
saldo (1.-3.)	-18,0	-14,0	-8,3	-5,3	-7,9	-7,1

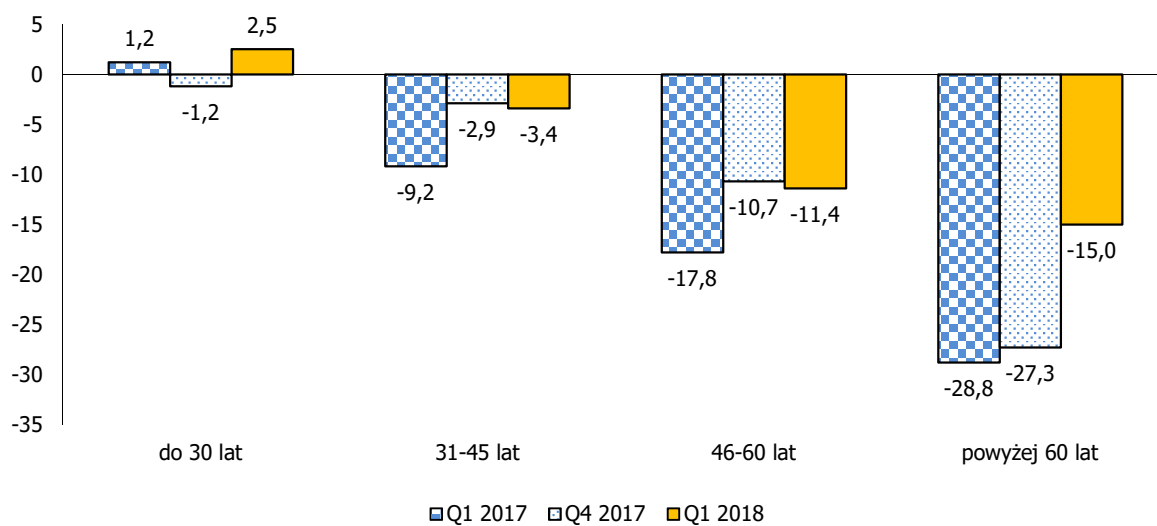
Zakupy pasz wg makroregionów

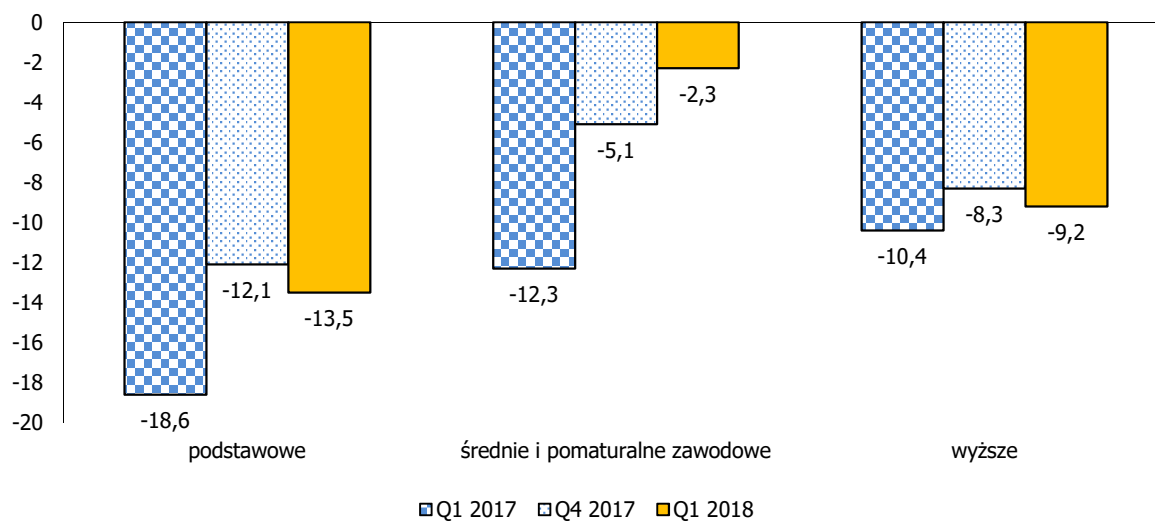
Zakupy pasz wg powierzchni gospodarstw rolnych

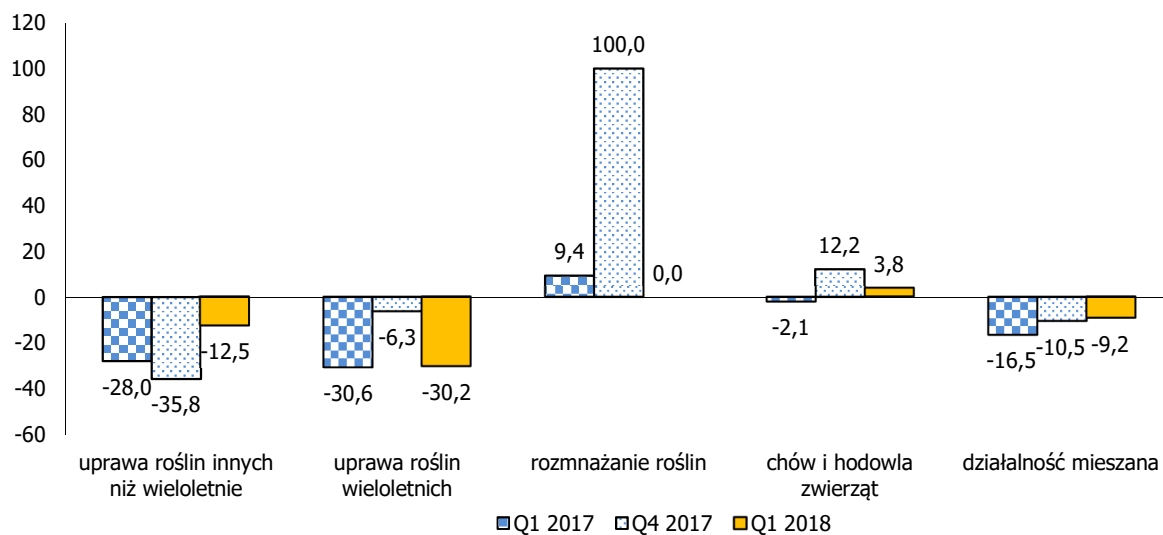
Zakupy pasz wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

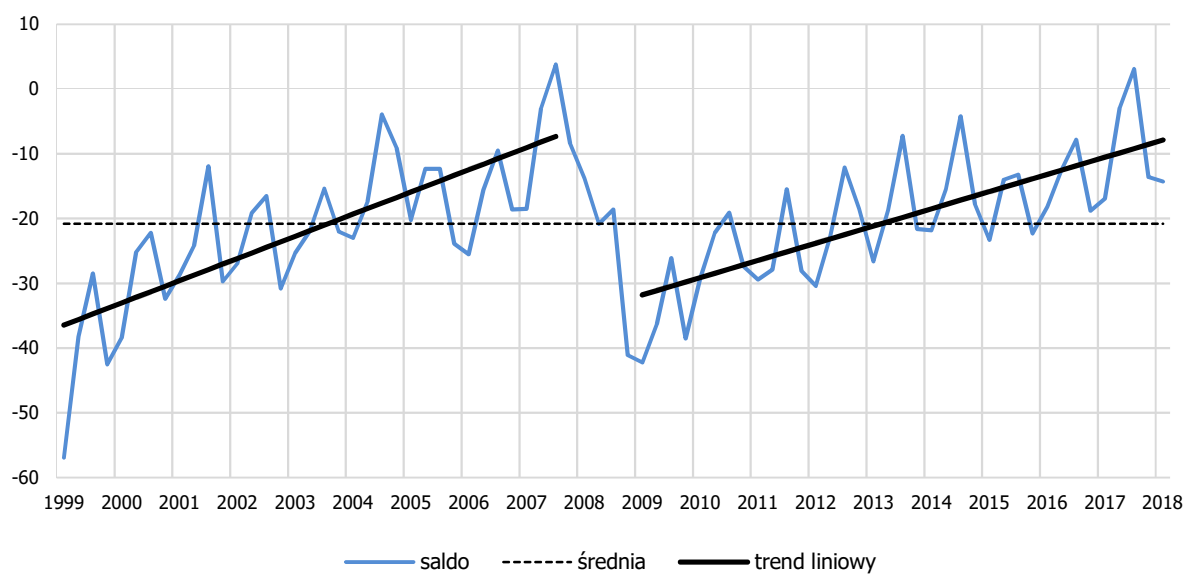
Zakupy pasz wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

Zakupy pasz wg grup PKD 2007

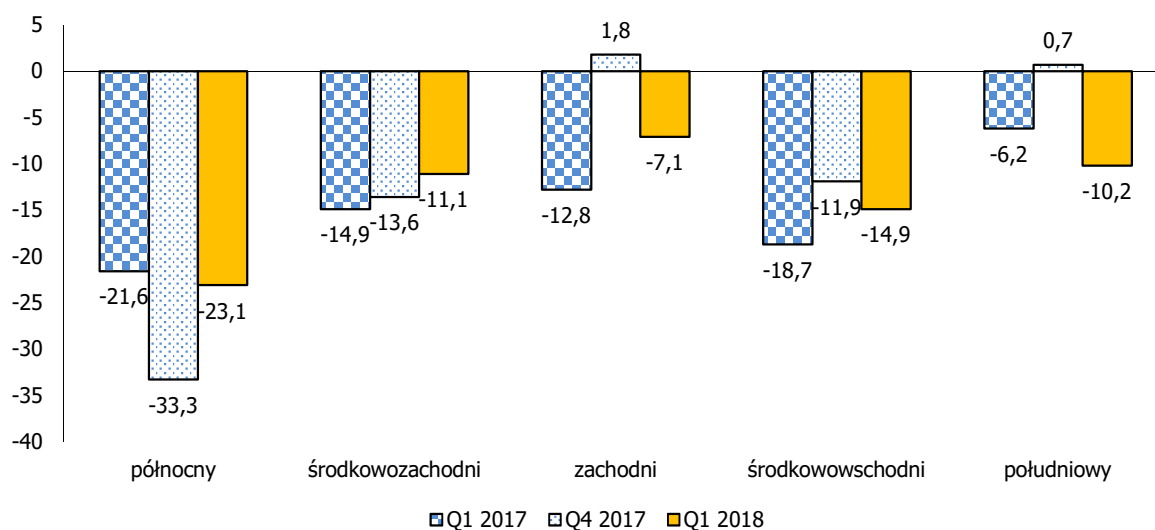

ZAKUPY ŚRODKÓW OCHRONY ROŚLIN

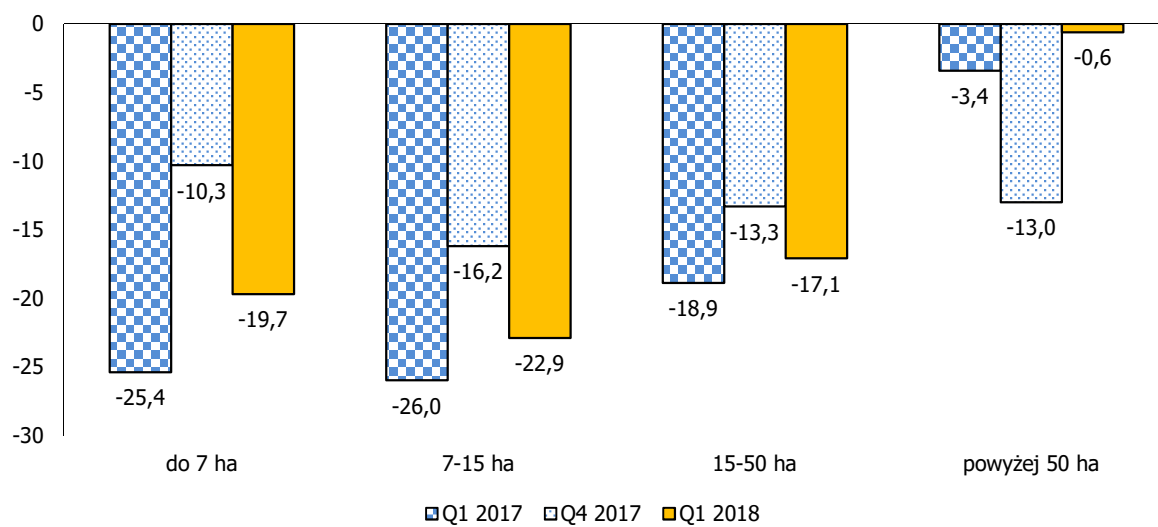
	Q4 2016	Q1 2017	Q2 2017	Q3 2017	Q4 2017	Q1 2018
1. wzrosły	10,8	10,2	15,8	20,8	13,4	13,4
2. nie zmieniły się	59,6	62,7	65,5	61,5	59,6	58,8
3. zmalały	29,6	27,1	18,7	17,7	27,0	27,7
4. nie dokonano	13,1	15,2	6,2	3,7	11,4	13,9
saldo (1.-3.)	-18,8	-16,9	-2,9	3,1	-13,6	-14,3

Zakupy środków ochrony roślin wg makroregionów

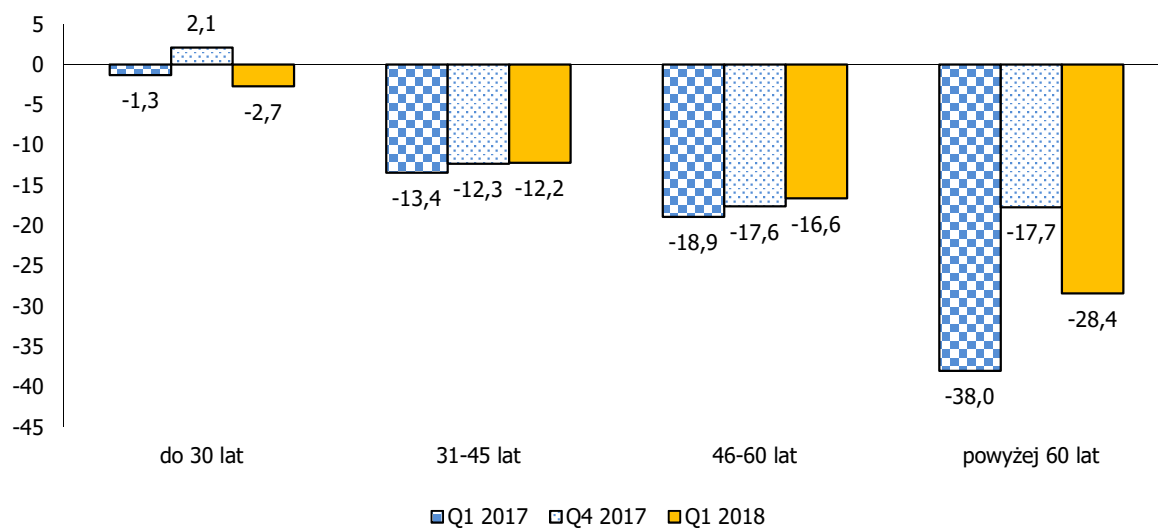

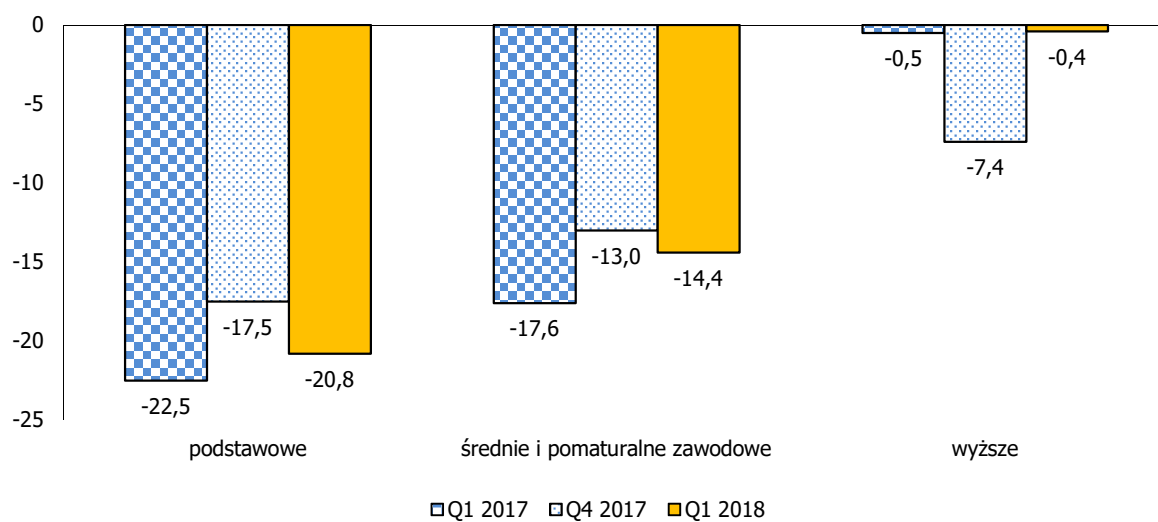
Zakupy środków ochrony roślin wg powierzchni gospodarstw rolnych

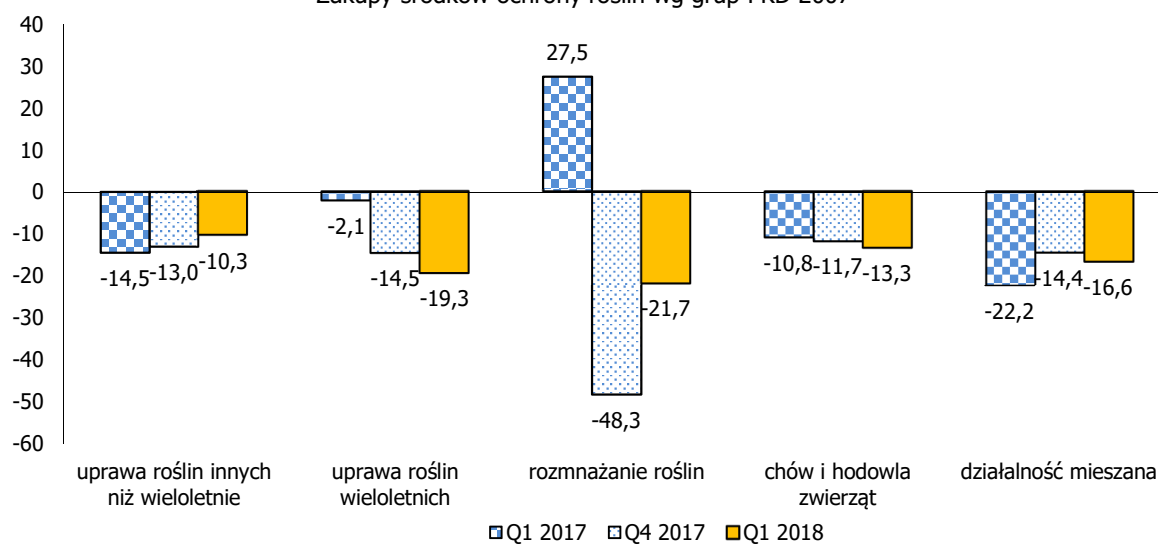
Zakupy środków ochrony roślin wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

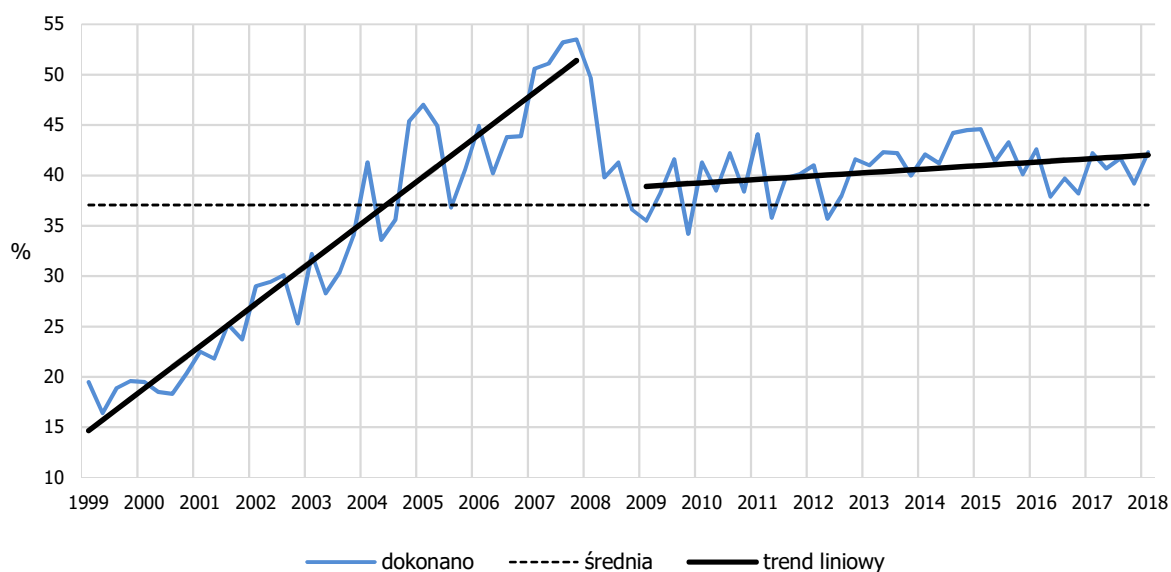
Zakupy środków ochrony roślin wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

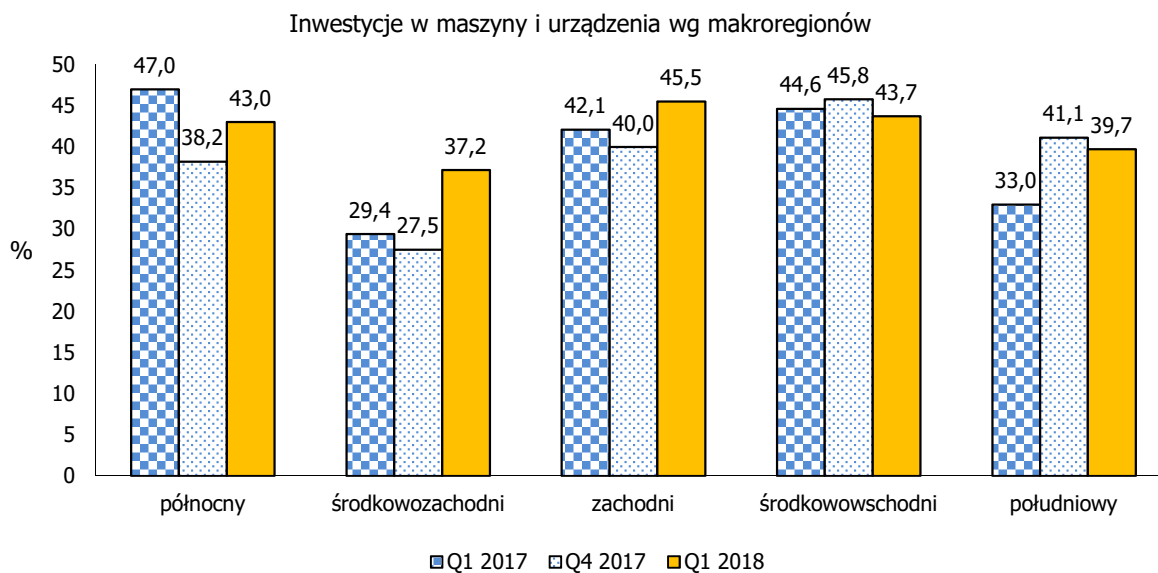
Zakupy środków ochrony roślin wg grup PKD 2007

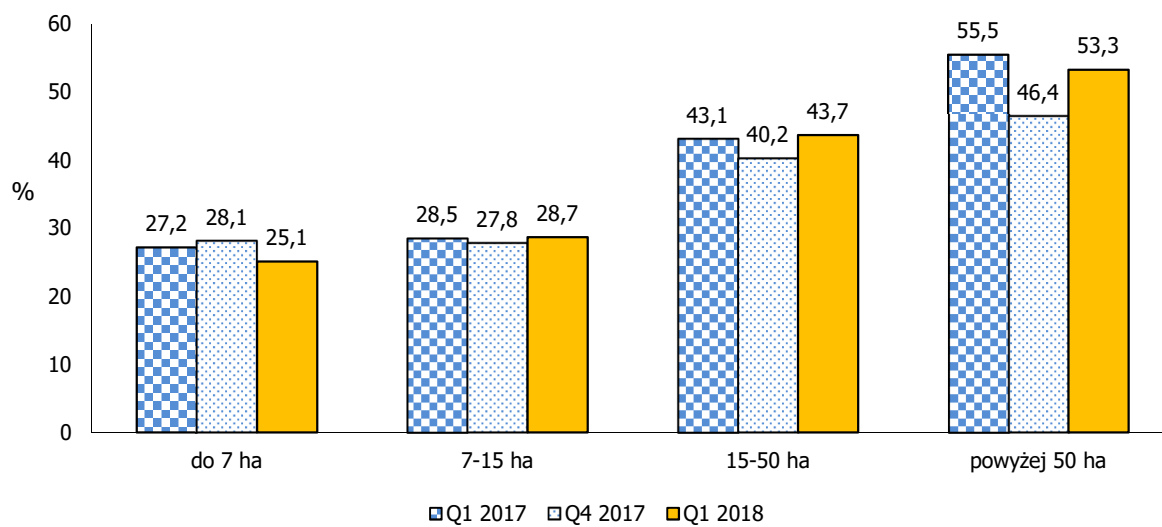
INWESTYCJE W MASZYNY I URZĄDZENIA

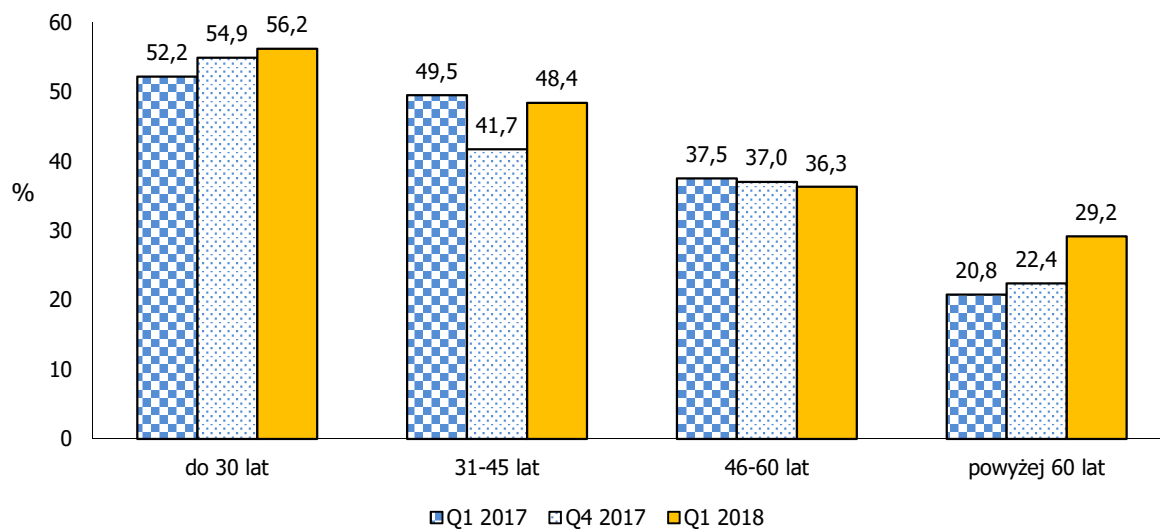
w %	Q4 2016	Q1 2017	Q2 2017	Q3 2017	Q4 2017	Q1 2018
dokonano	38,2	42,2	40,7	41,7	39,2	42,3
nie dokonano	61,8	57,8	59,3	58,3	60,8	57,7

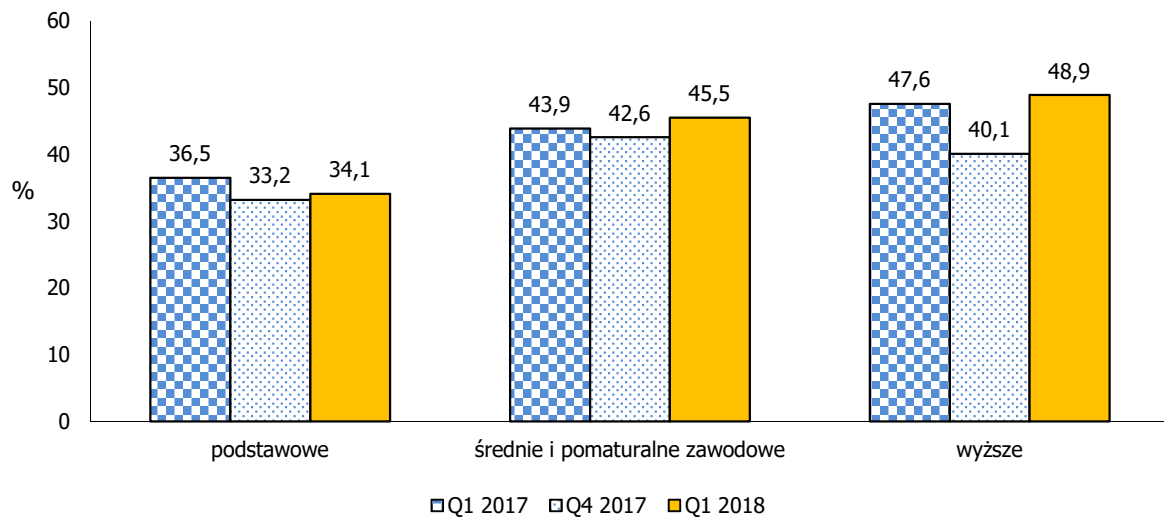
Inwestycje w maszyny i urządzenia wg powierzchni gospodarstw rolnych

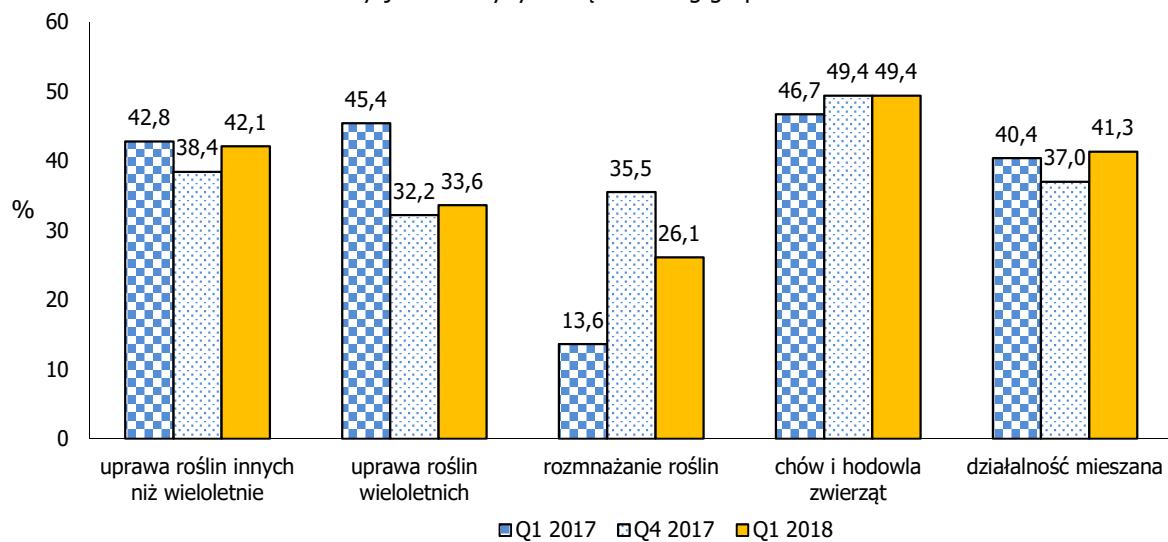
Inwestycje w maszyny i urządzenia wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

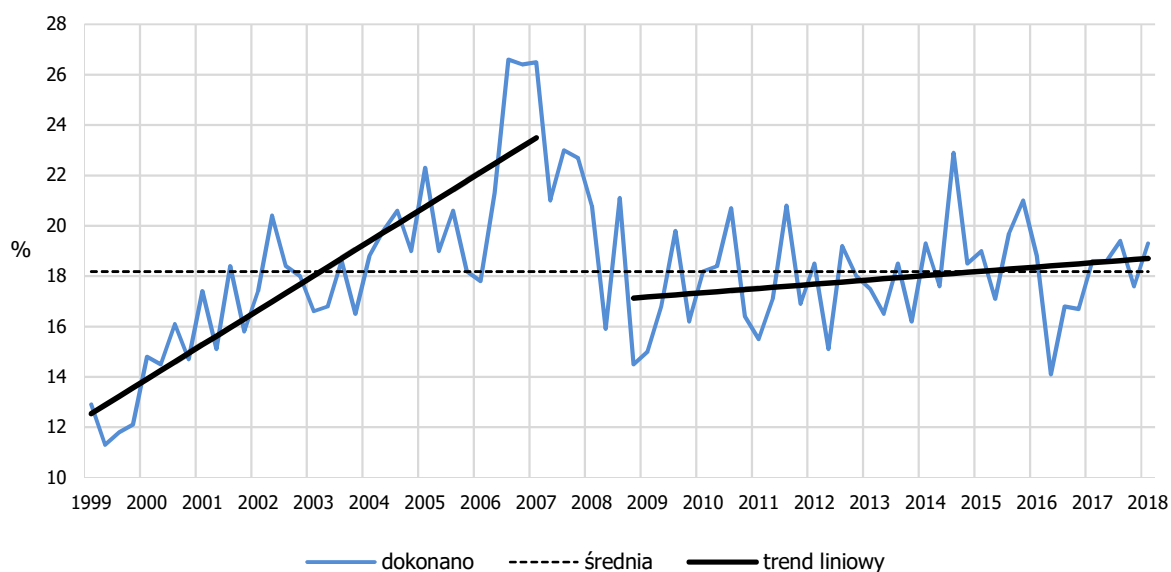
Inwestycje w maszyny i urządzenia wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

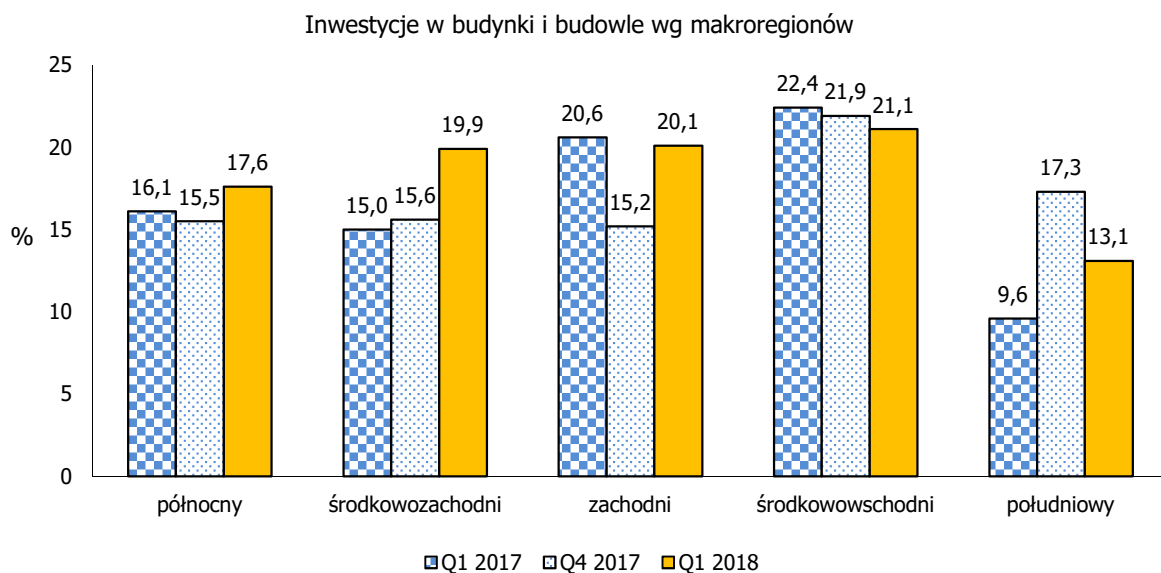
Inwestycje w maszyny i urządzenia wg grup PKD 2007

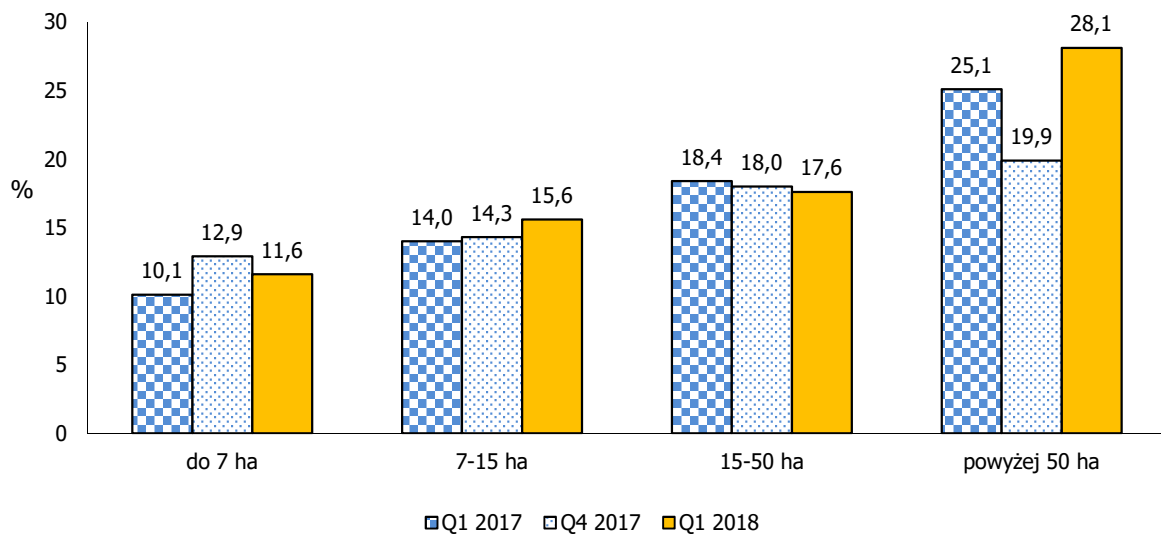
INWESTYCJE W BUDYNKI I BUDOWLE

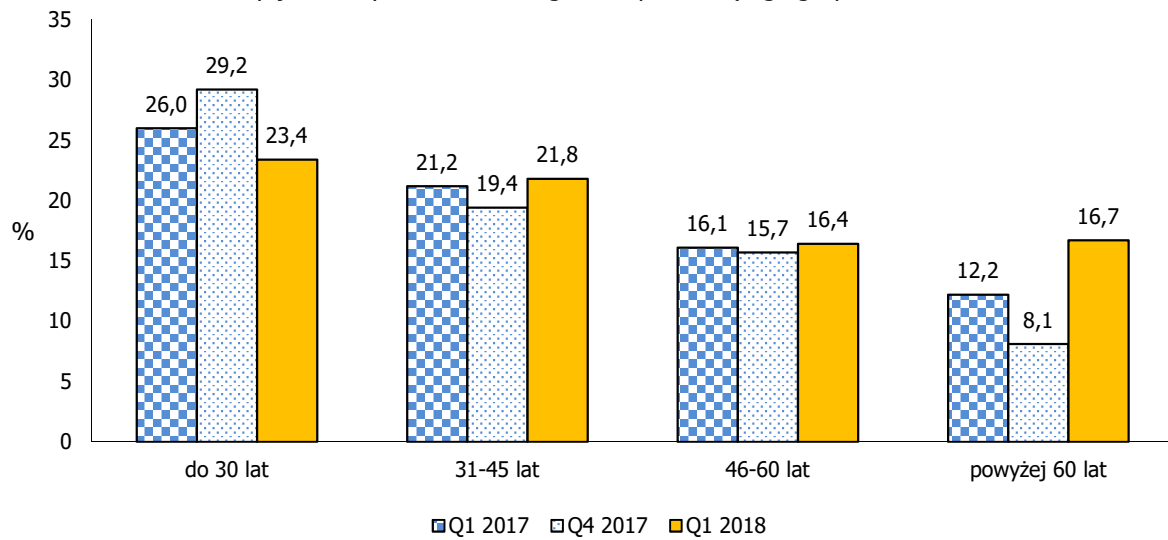
w %	Q4 2016	Q1 2017	Q2 2017	Q3 2017	Q4 2017	Q1 2018
dokonano	16,7	18,6	18,6	19,4	17,6	19,3
nie dokonano	83,3	81,4	81,4	80,6	82,4	80,7

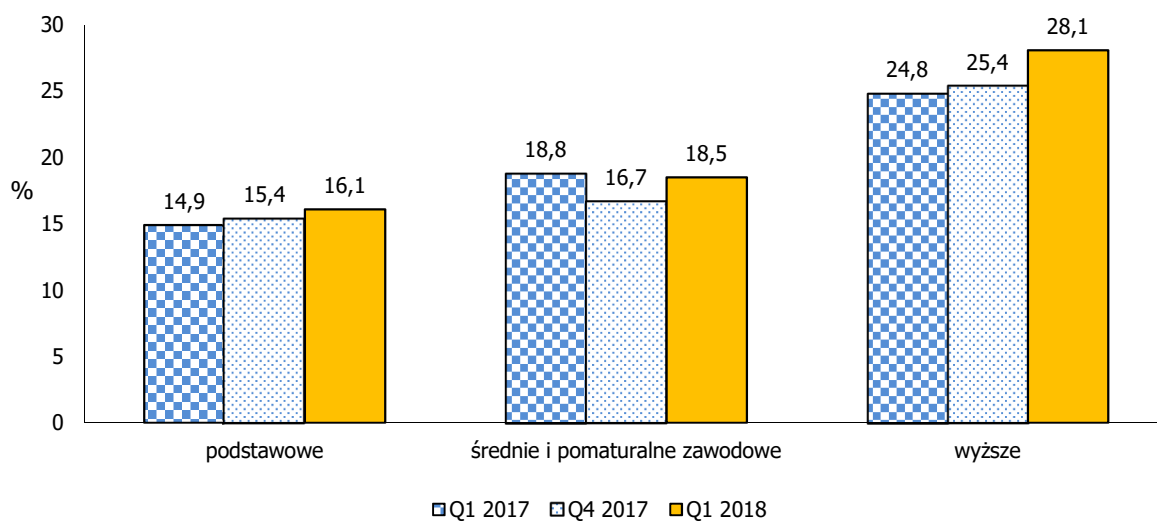
Inwestycje w budynki i budowle wg powierzchni gospodarstw rolnych

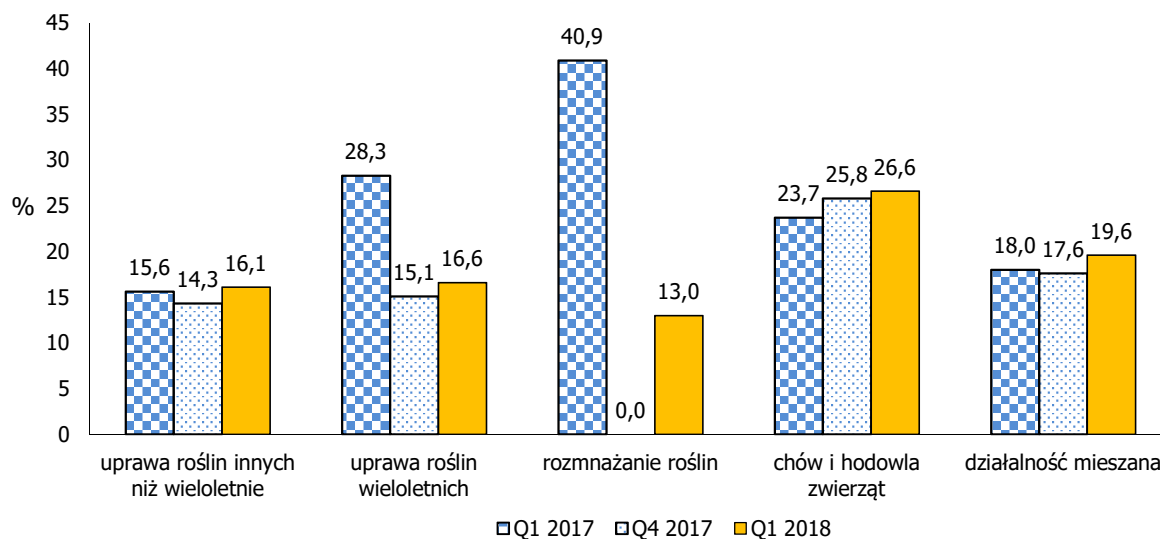
Inwestycje w budynki i budowle wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

Inwestycje w budynki i budowle wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

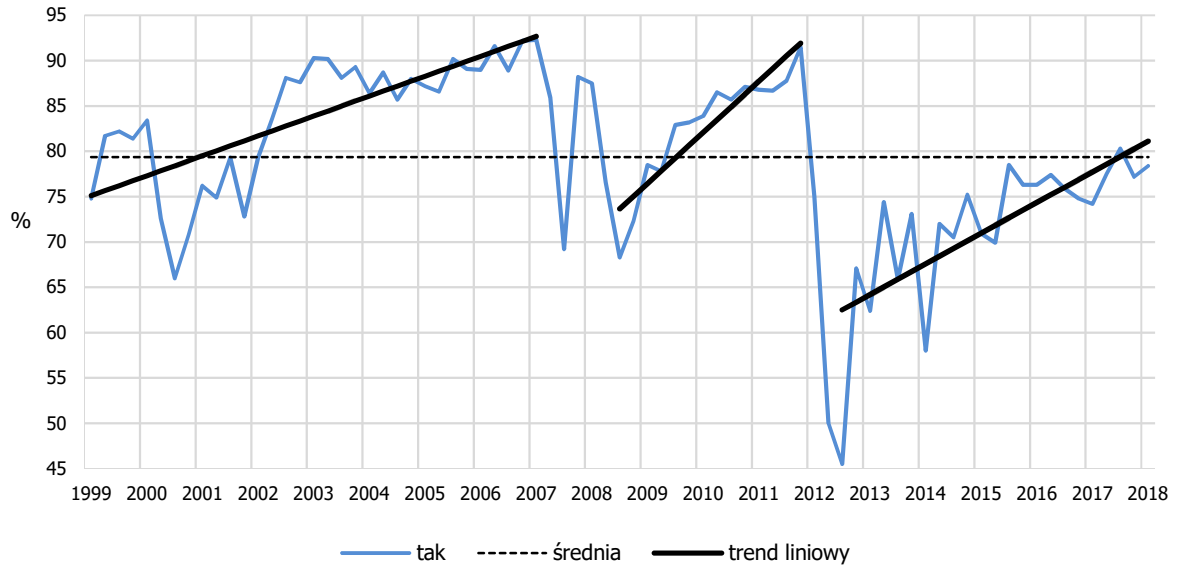

Inwestycje w budynki i budowle wg grup PKD 2007

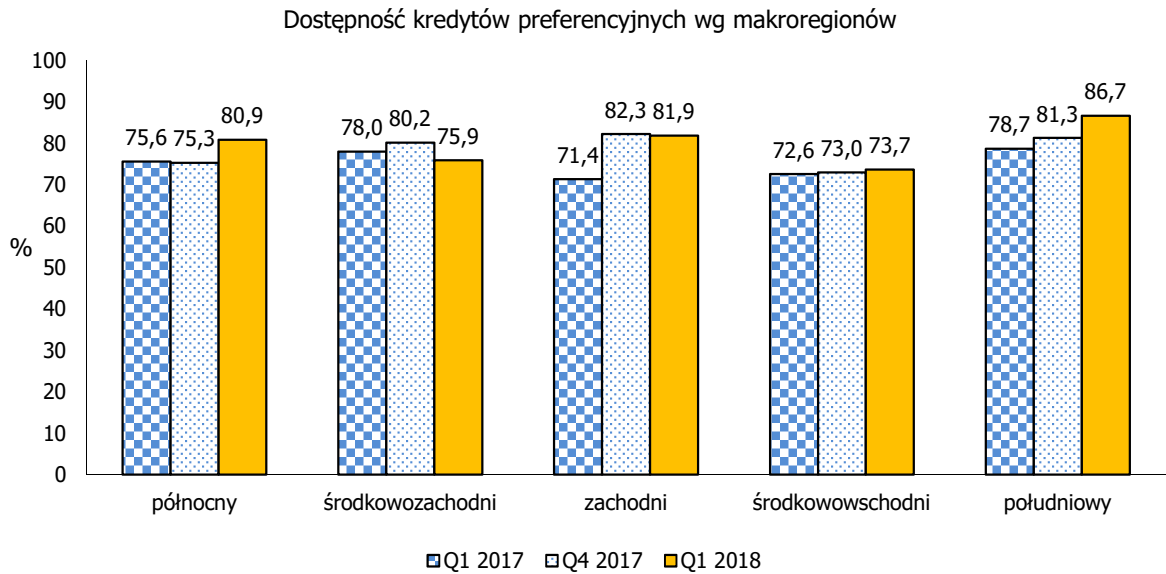

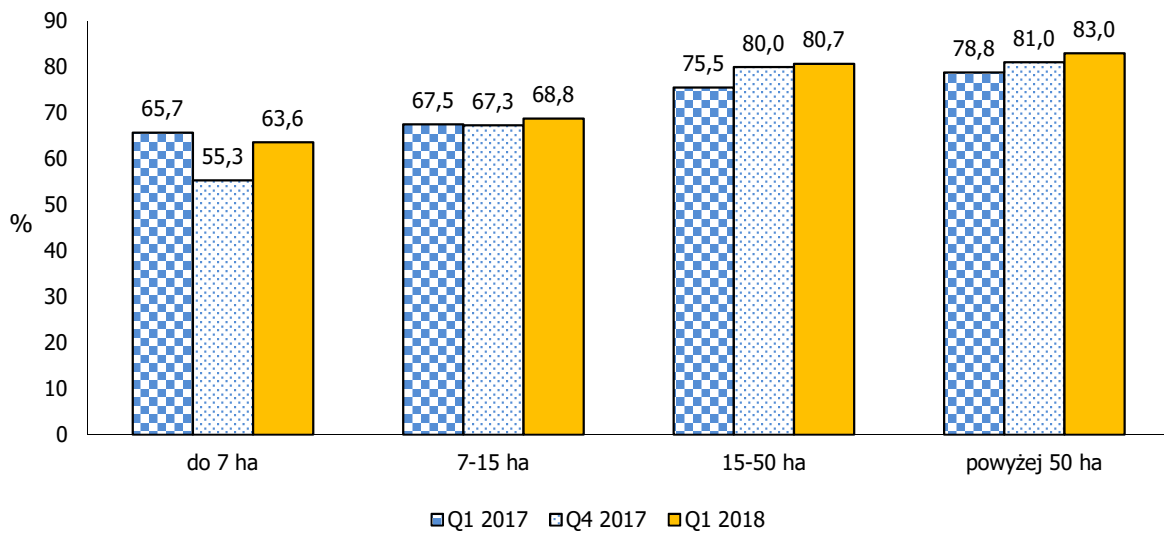
DOSTĘPNOŚĆ KREDYTÓW PREFERENCYJNYCH

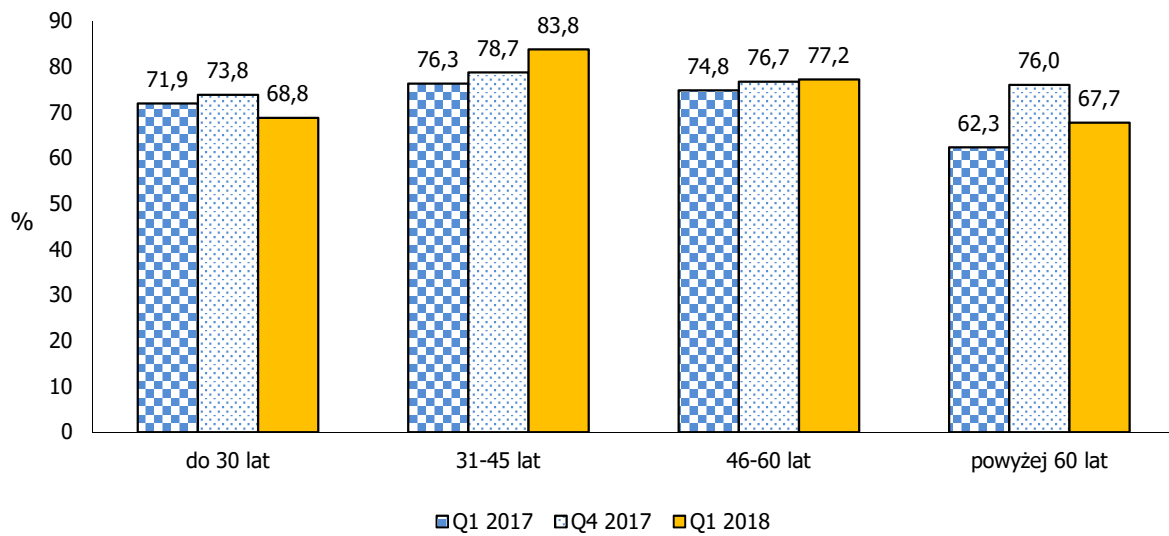
w %	Q4 2016	Q1 2017	Q2 2017	Q3 2017	Q4 2017	Q1 2018
tak	74,8	74,2	77,5	80,3	77,2	78,4
nie	25,2	25,8	22,5	19,7	22,8	21,6

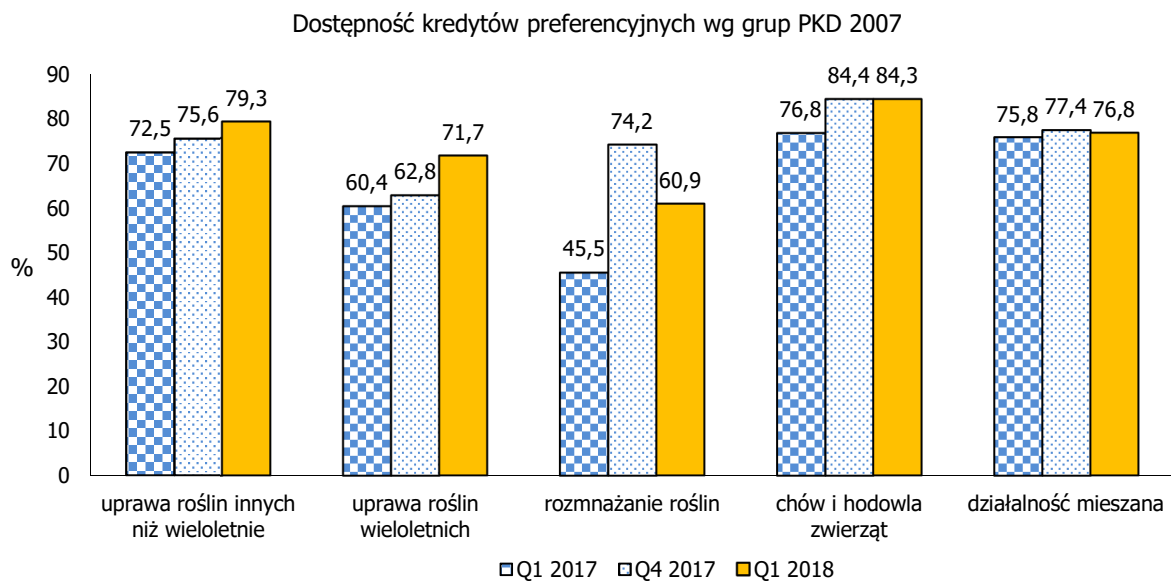
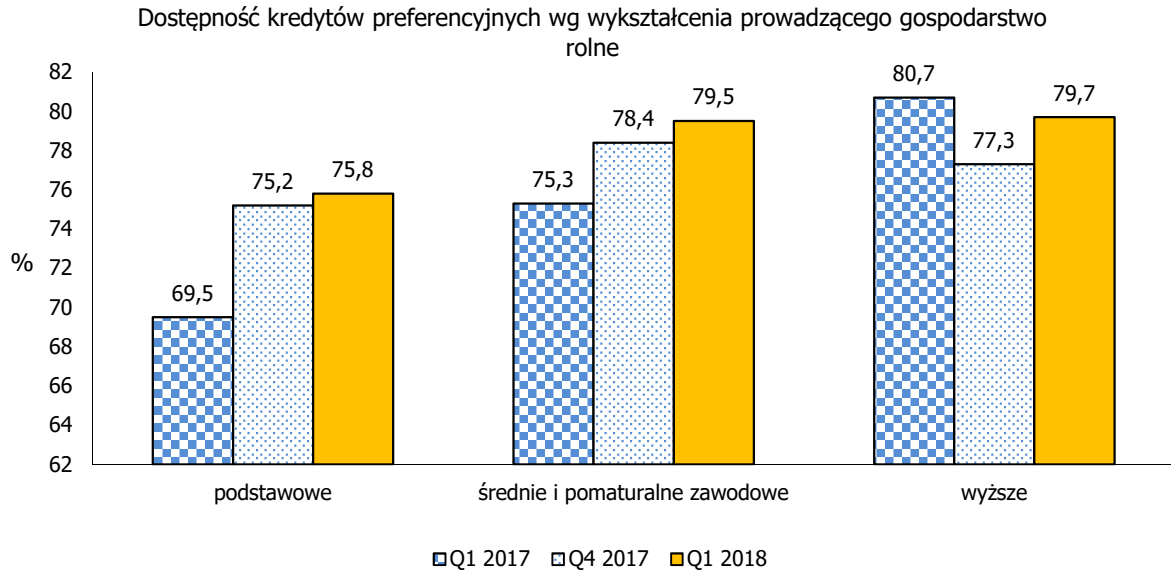

Dostępność kredytów preferencyjnych wg powierzchni gospodarstw rolnych

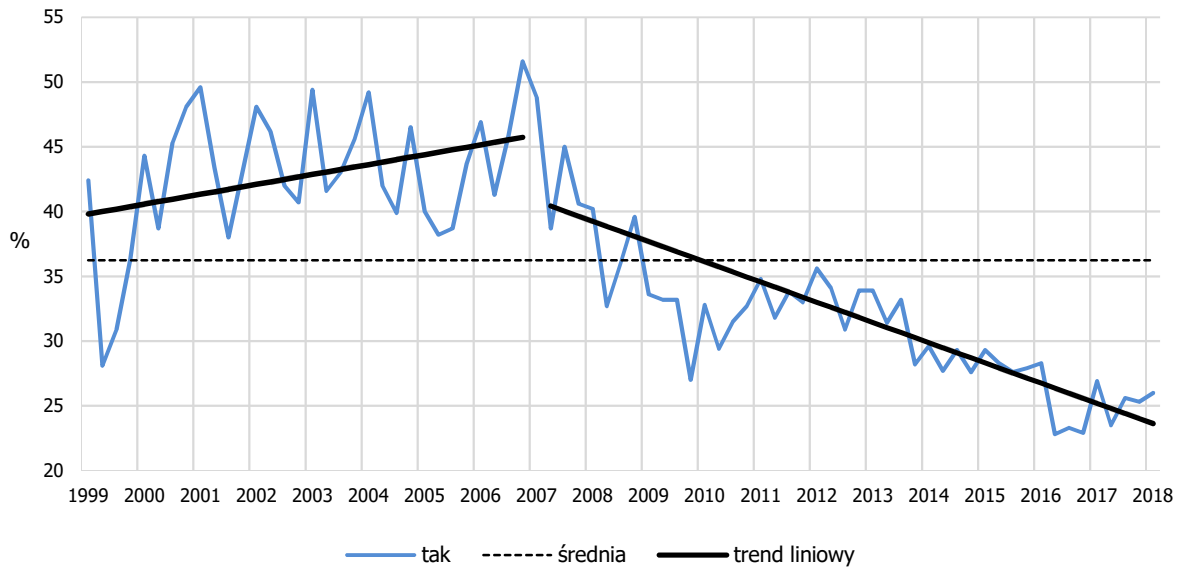

Dostępność kredytów preferencyjnych wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

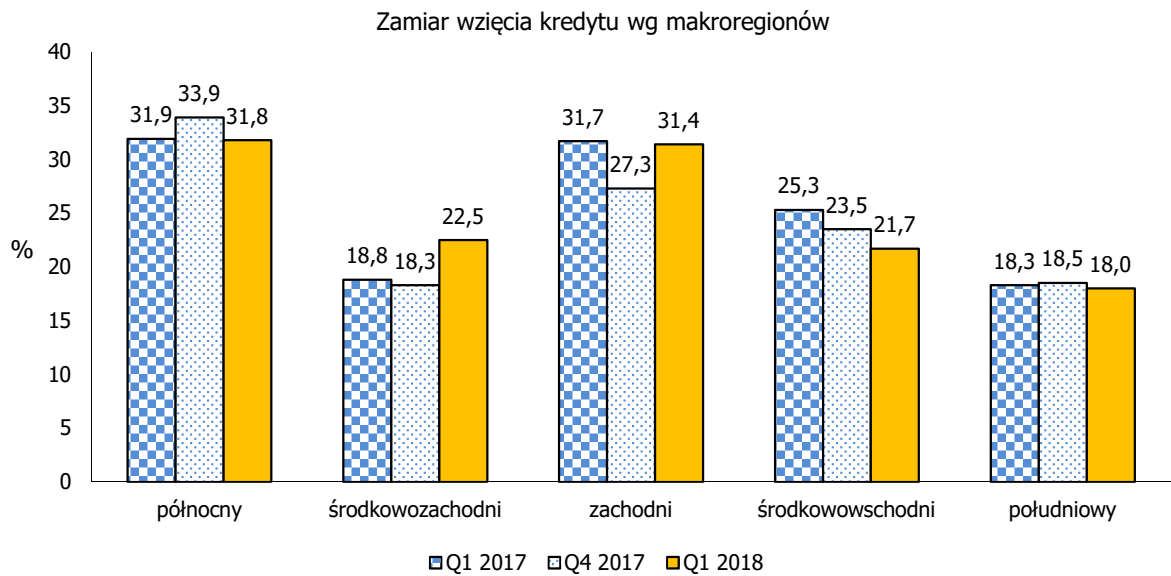

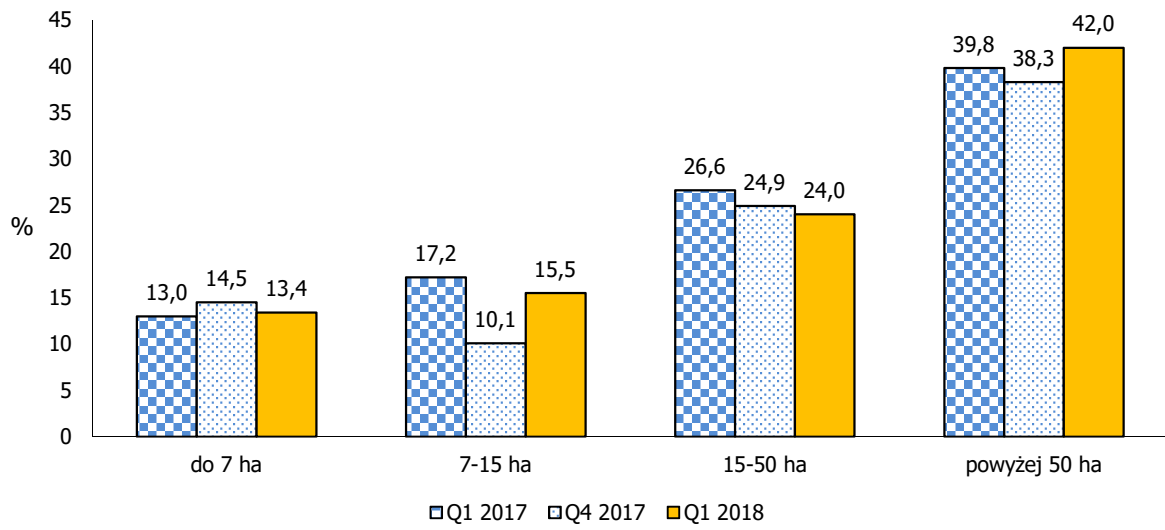
ZAMIAR WZIĘCIA KREDYTU

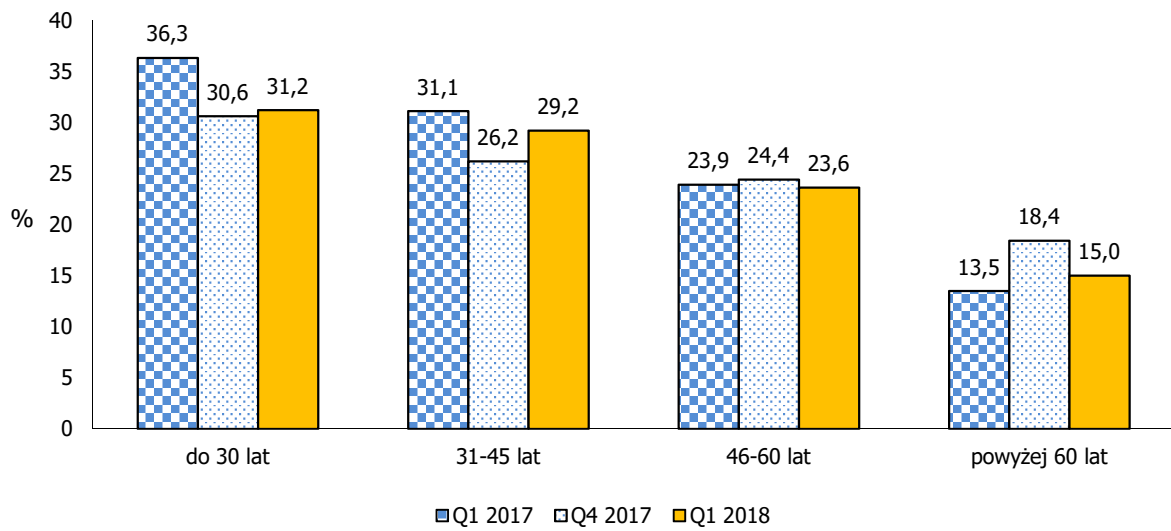
w %	Q4 2016	Q1 2017	Q2 2017	Q3 2017	Q4 2017	Q1 2018
tak	22,9	26,9	23,5	25,6	25,3	26,0
nie	77,1	73,1	76,5	74,4	74,7	74,0

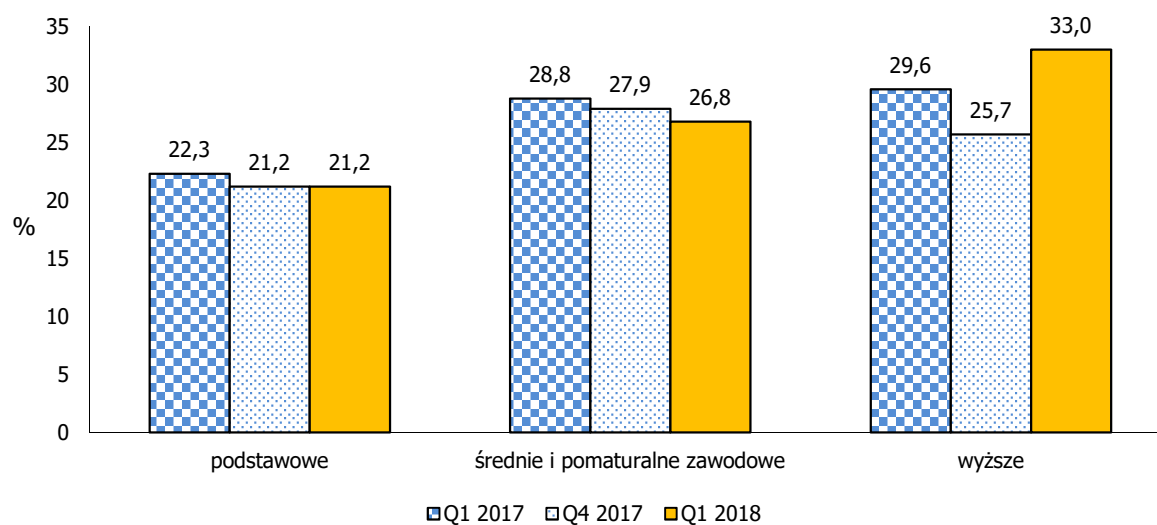
Zamiar wzięcia kredytu wg powierzchni gospodarstw rolnych

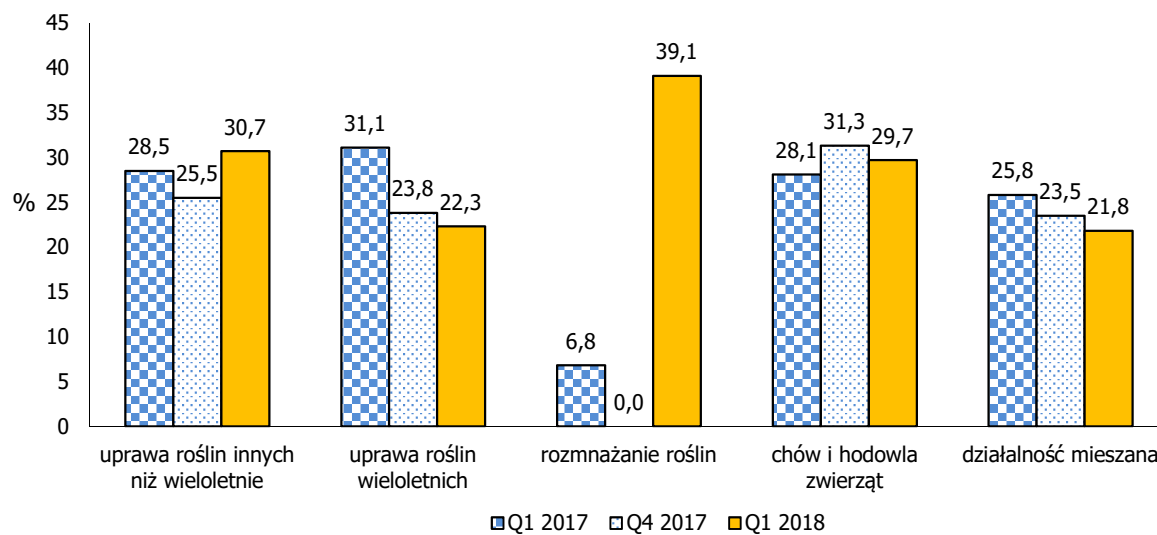
Zamiar wzięcia kredytu wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

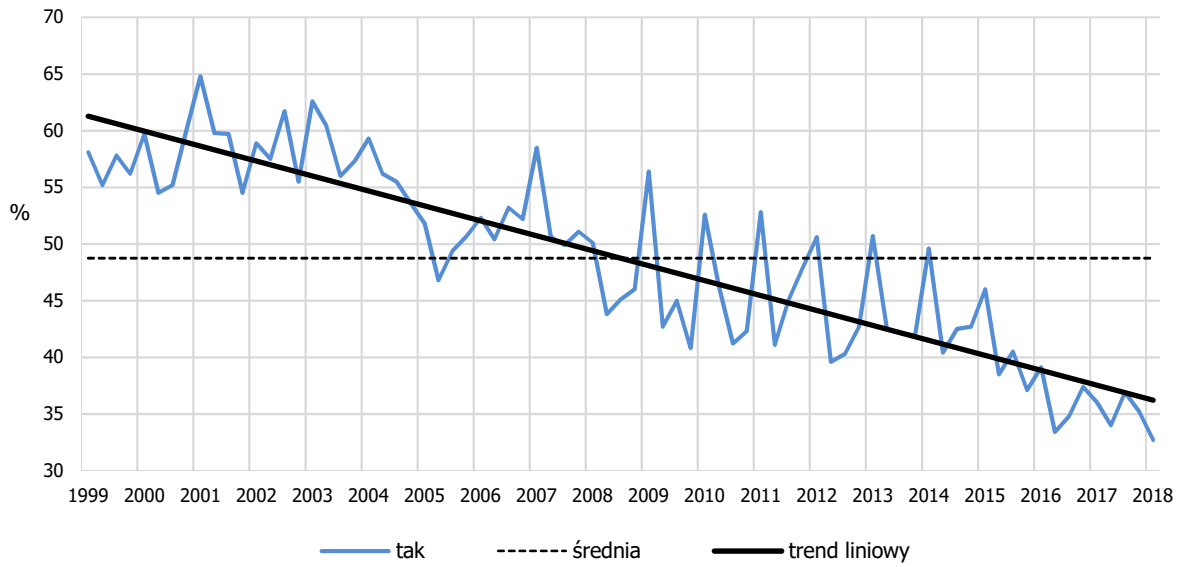
Zamiar wzięcia kredytu wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

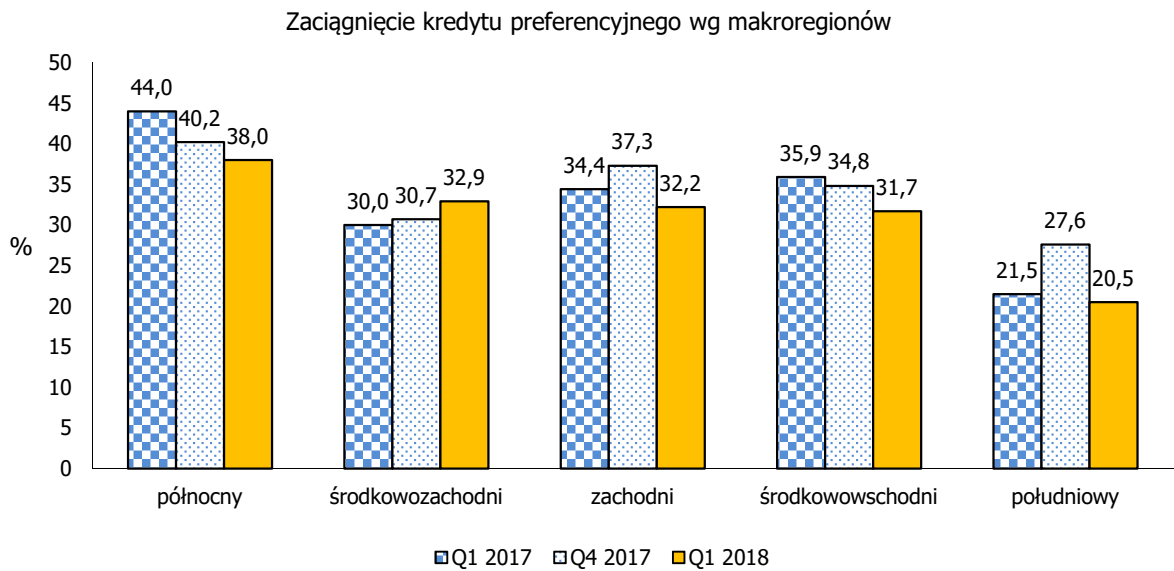
Zamiar wzięcia kredytu wg grup PKD 2007

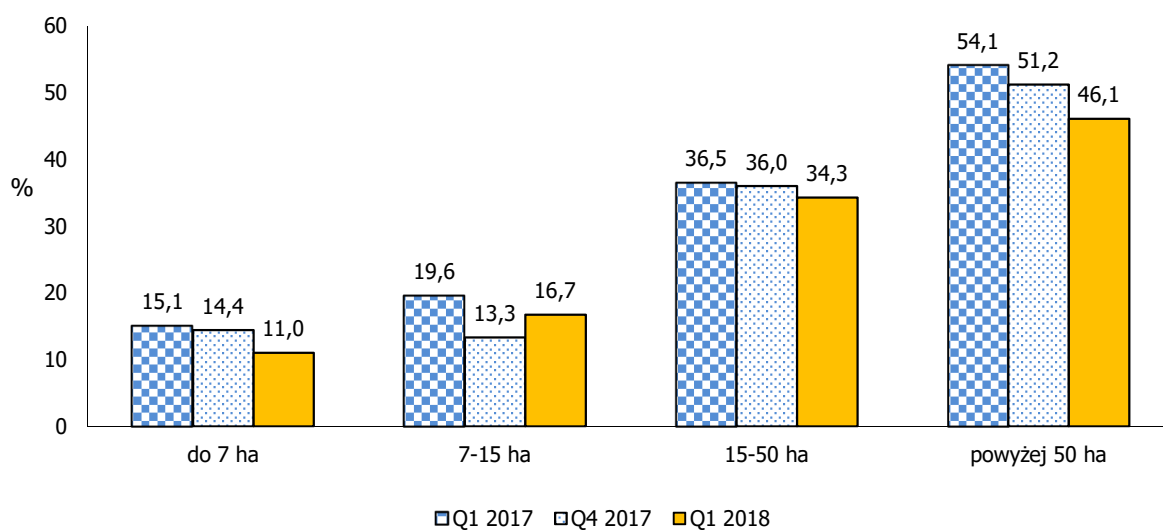
ZACIĄNIĘCIE KREDYTU PREFERENCYJNEGO

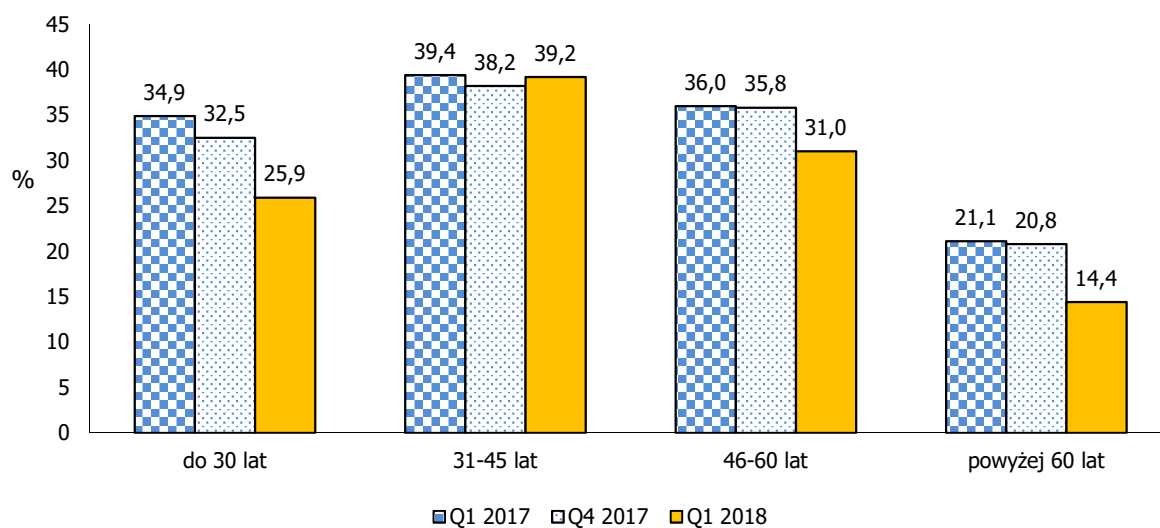
w %	Q4 2016	Q1 2017	Q2 2017	Q3 2017	Q4 2017	Q1 2018
tak	37,4	36,0	34,0	36,9	35,2	32,7
nie	62,6	64,0	66,0	63,1	64,8	67,3

Zaciągnięcie kredytu preferencyjnego wg powierzchni gospodarstw rolnych

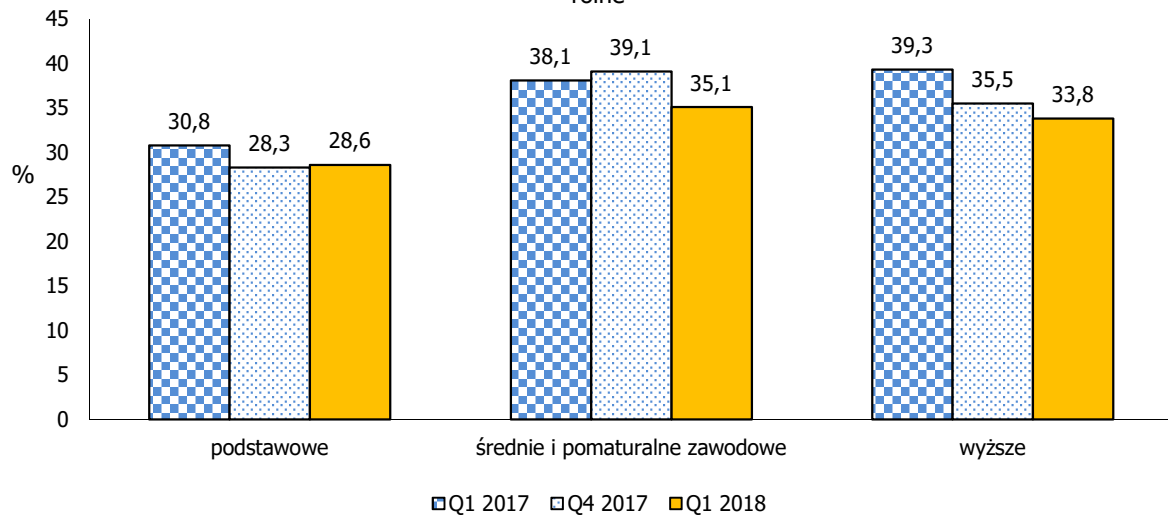

Zaciągnięcie kredytu preferencyjnego wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

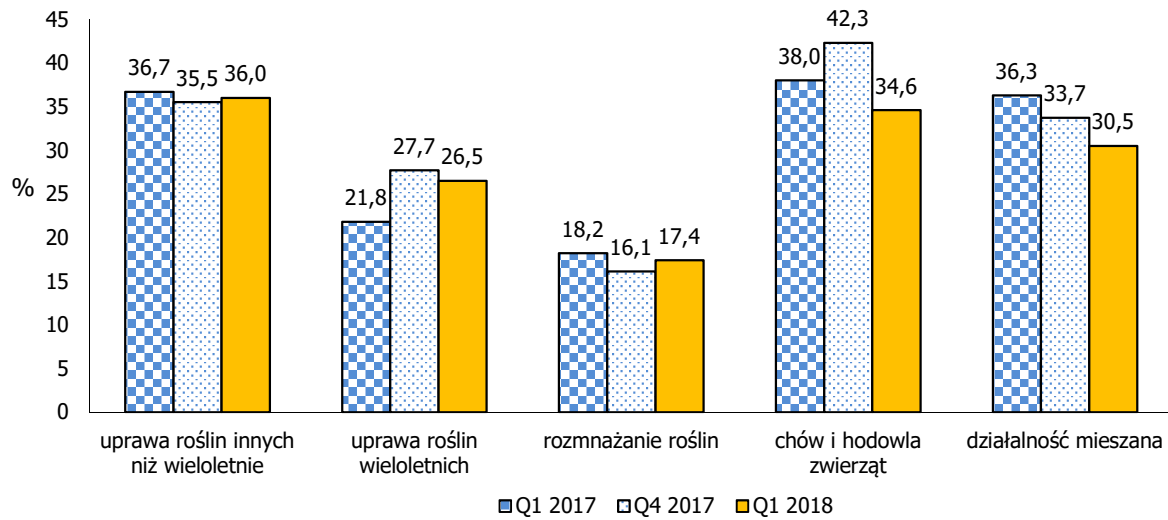

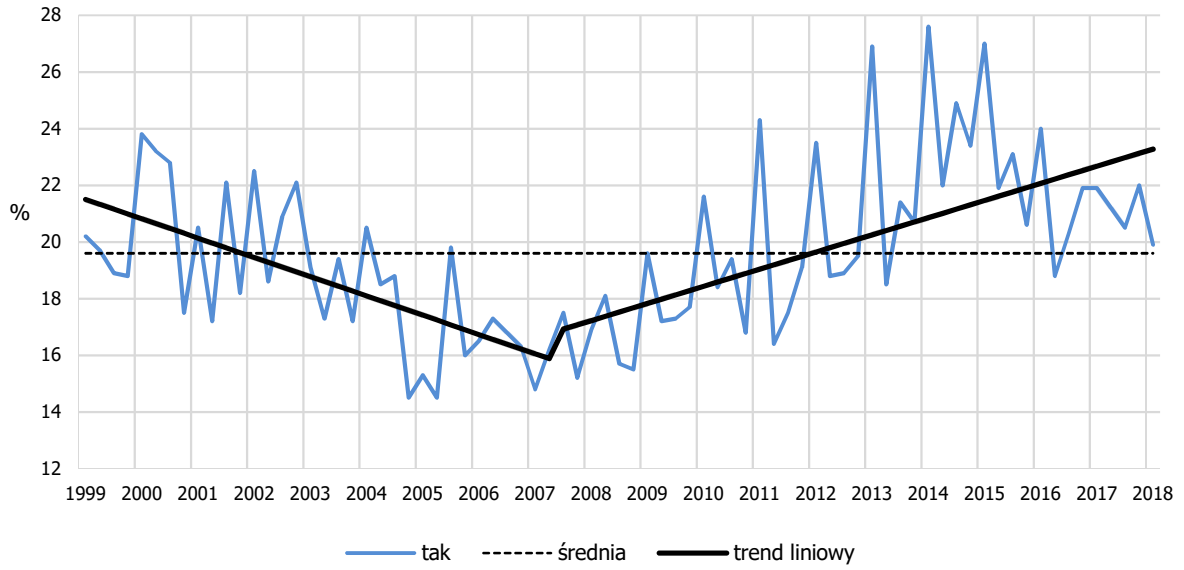
Zaciągnięcie kredytu preferencyjnego wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

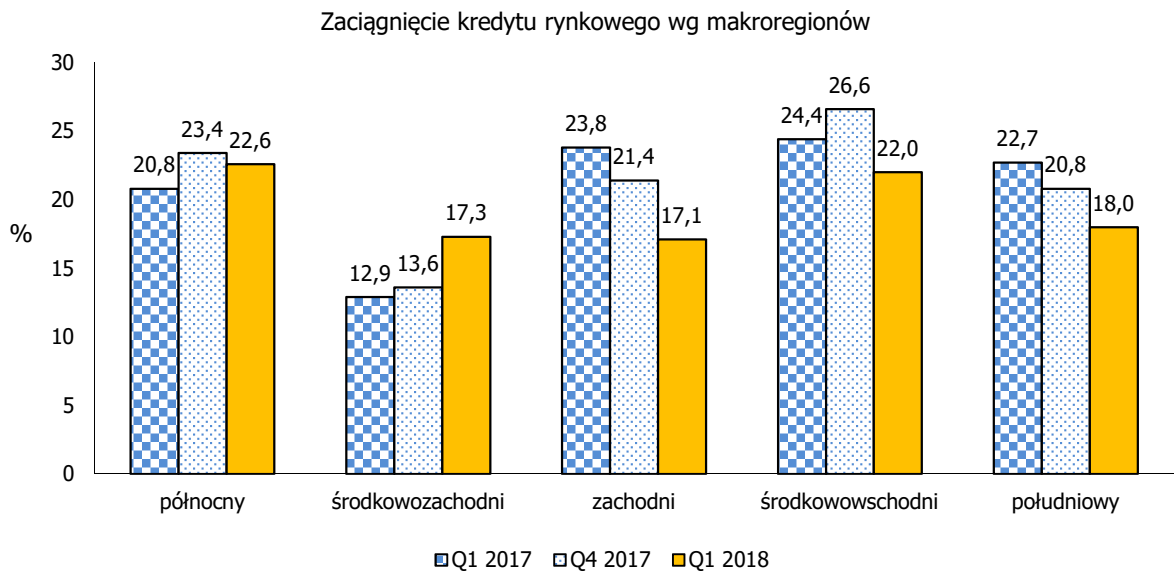
Zaciągnięcie kredytu preferencyjnego wg grup PKD 2007

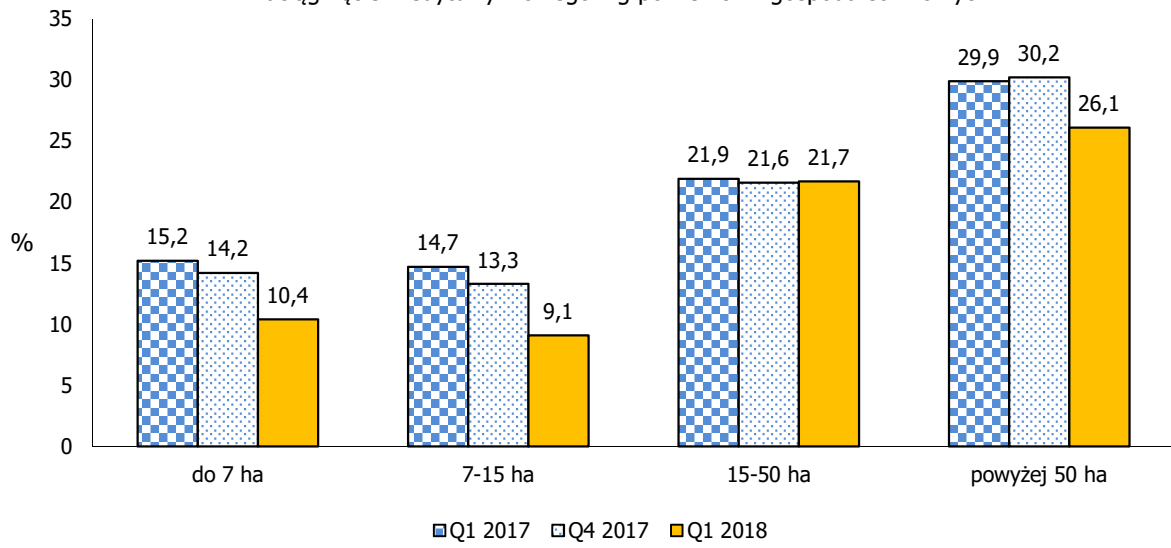
ZACIĄNIĘCIE KREDYTU RYNKOWEGO

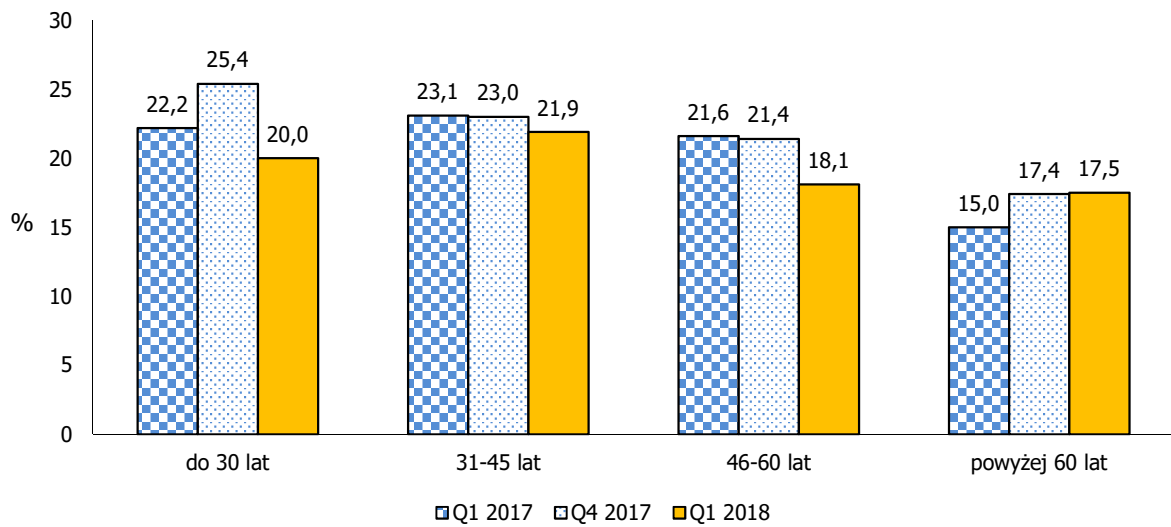
w %	Q4 2016	Q1 2017	Q2 2017	Q3 2017	Q4 2017	Q1 2018
tak	21,9	21,9	21,2	20,5	22,0	19,9
nie	78,1	78,1	78,8	79,5	78,0	80,1

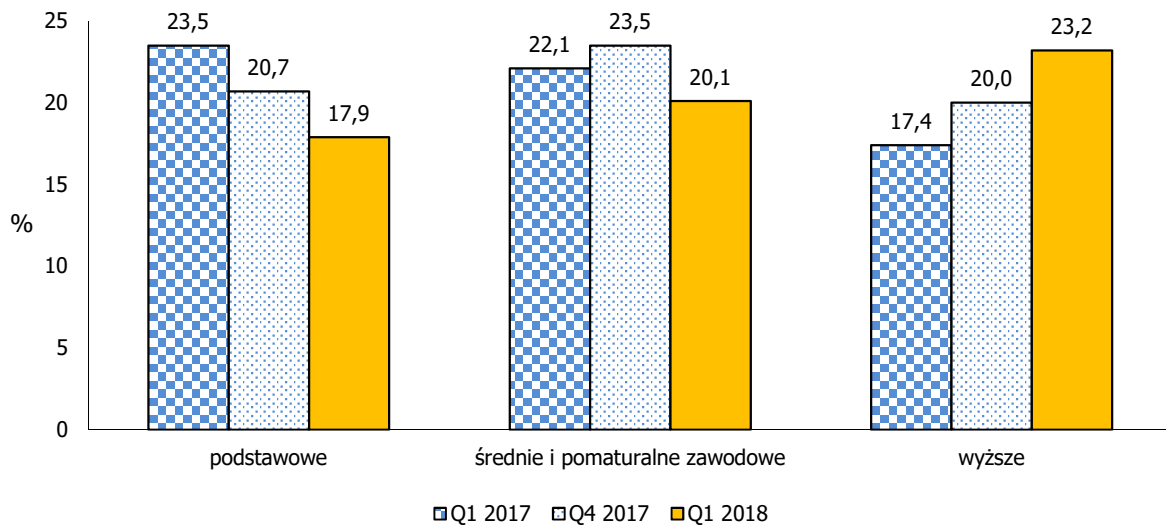
Zaciągnięcie kredytu rynkowego wg powierzchni gospodarstw rolnych

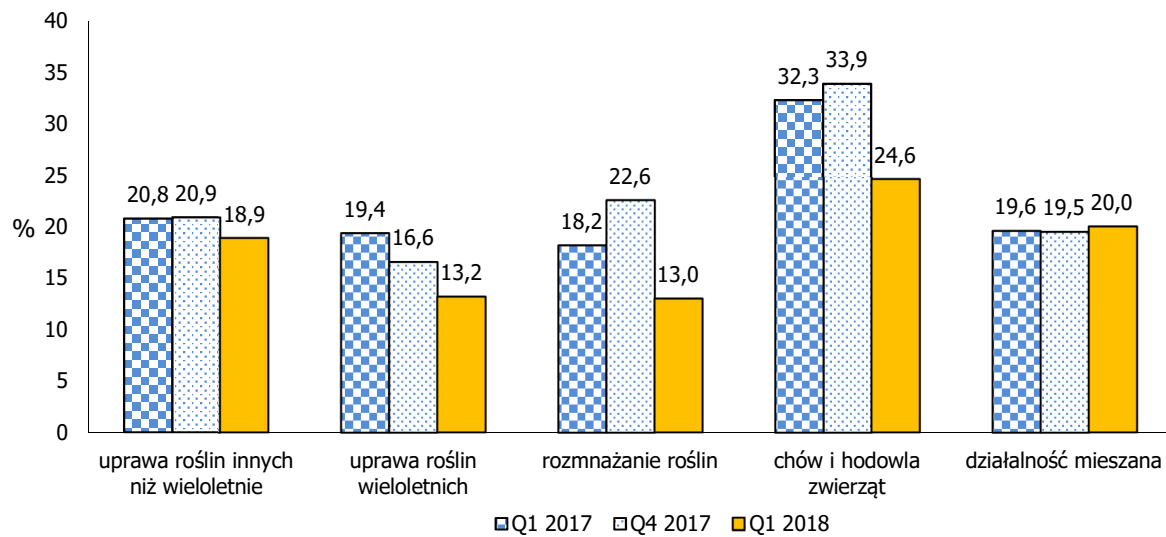
Zaciągnięcie kredytu rynkowego wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

Zaciągnięcie kredytu rynkowego wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

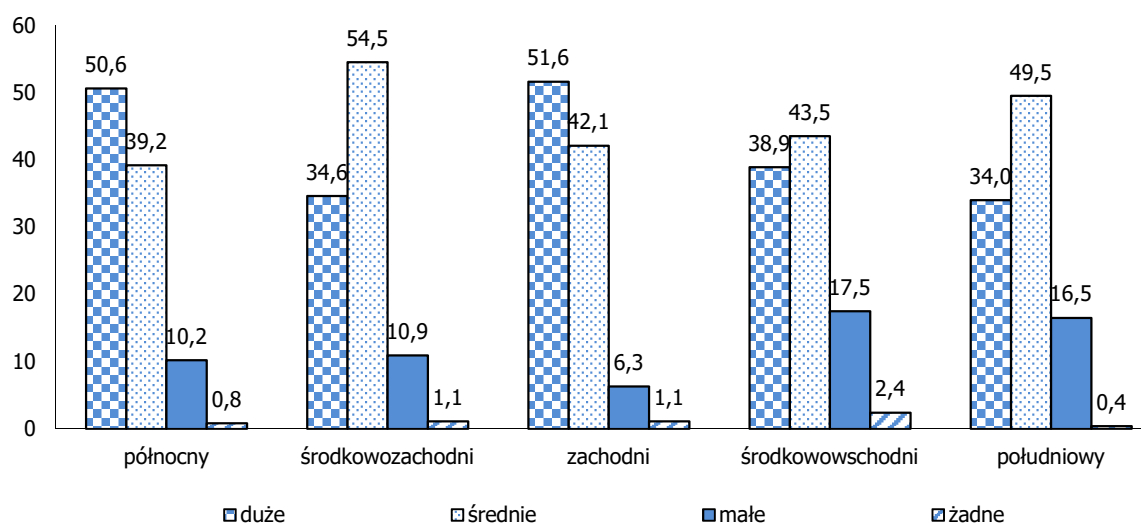
Zaciągnięcie kredytu rynkowego wg grup PKD 2007

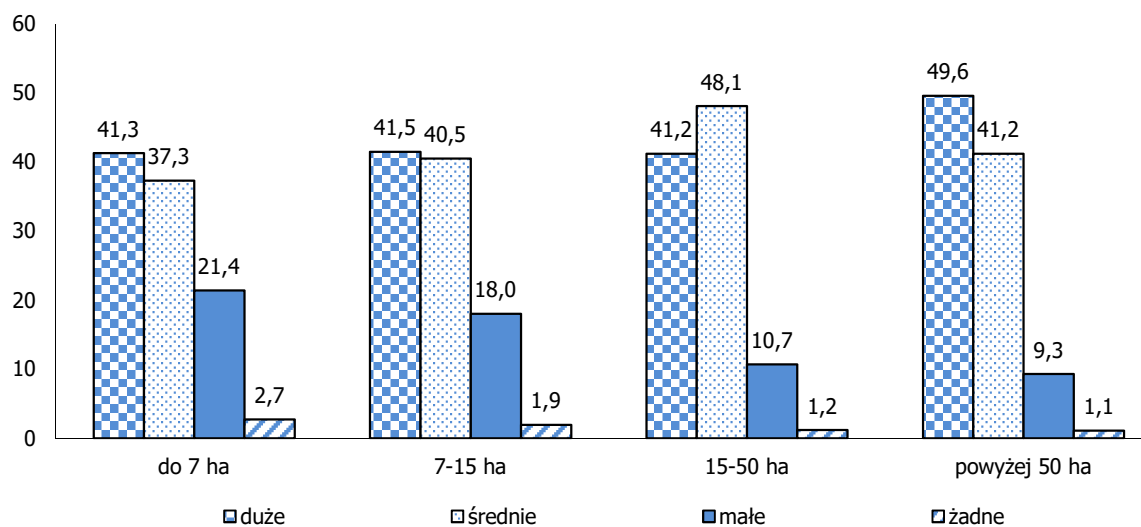
ZNACZENIE DOPŁAT UE WZGLĘDEM UZYSKANYCH PRZYCHODÓW

	Q1 2013	Q1 2014	Q1 2015	Q1 2016	Q1 2017	Q1 2018
1. duże	44,4	42,4	35,1	35,6	42,2	43,1
2. średnie	42,5	45,2	48,9	45,6	44,5	44,8
3. małe	13,2	12,3	16	18,8	13,3	12,1
4. żadne, nie otrzymują	0,6	0,5	0,9	5,6	1,0	1,4
saldo (1.-3.)	31,2	30,1	19,1	16,8	28,9	31,0

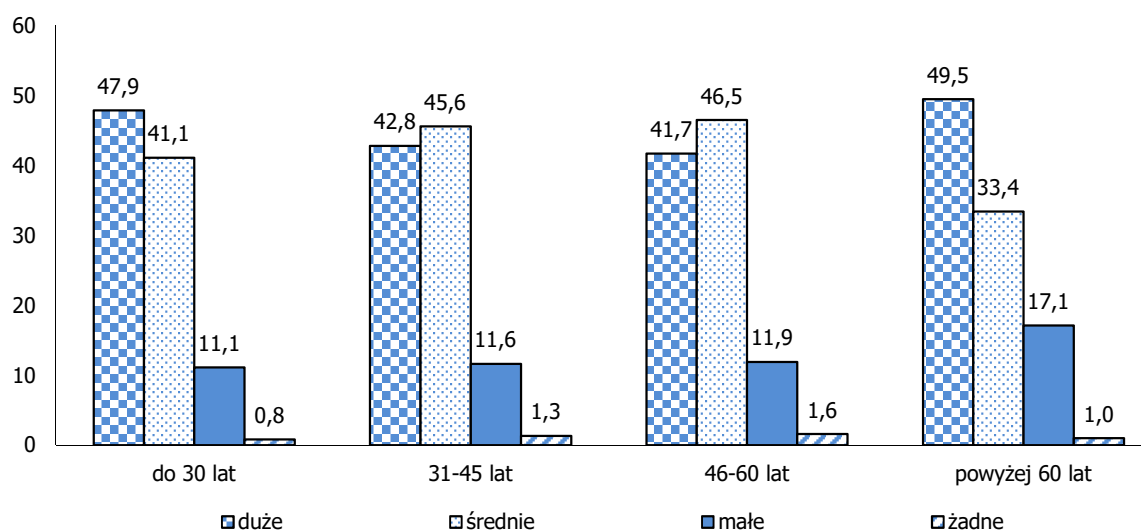
Znaczenie dopłat bezpośrednich wg makroregionów

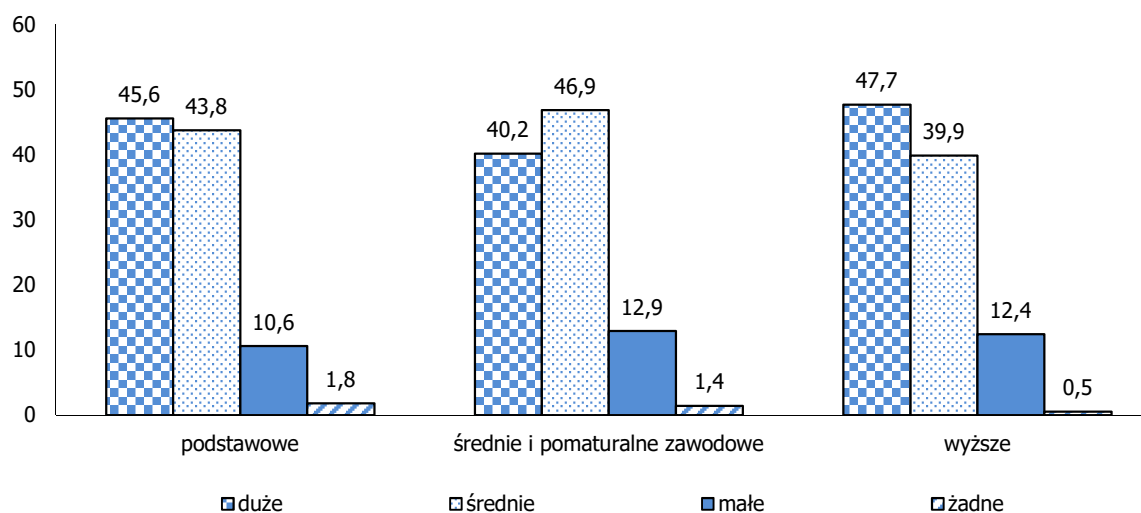
Znaczenie dopłat bezpośrednich wg powierzchni gospodarstw rolnych

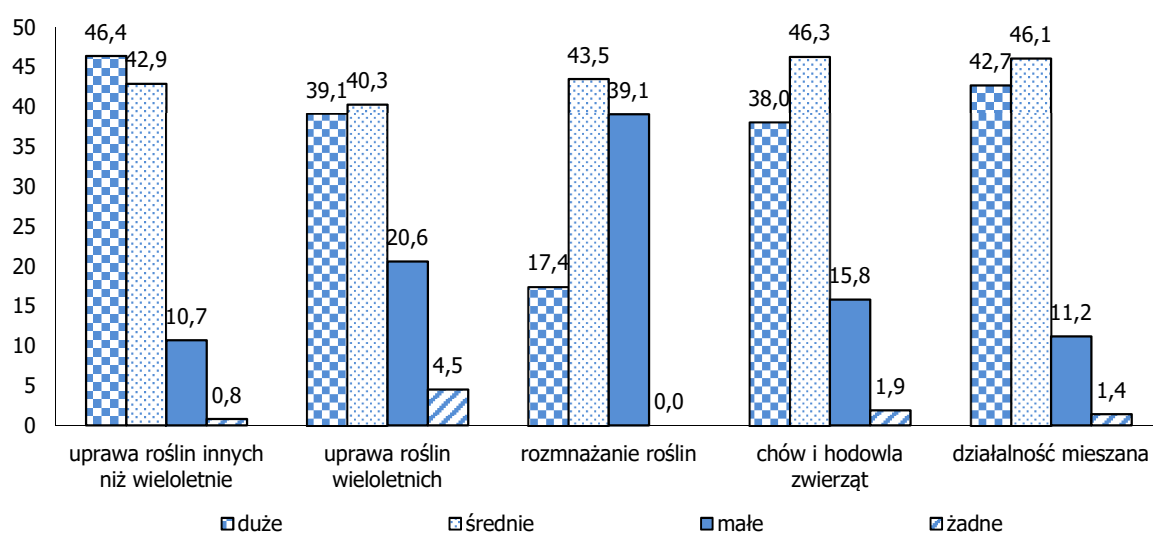
Znaczenie dopłat bezpośrednich wg wieku prowadzącego gospodarstwo rolne

Znaczenie dopłat bezpośrednich wg wykształcenia prowadzącego gospodarstwo rolne

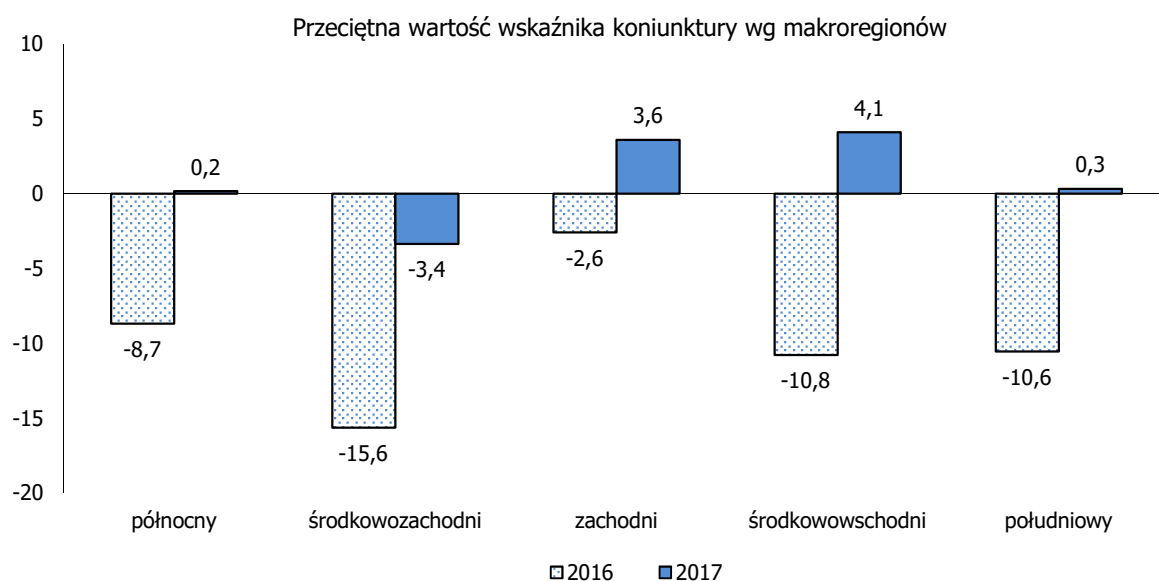
Znaczenie dopłat bezpośrednich wg grup PKD 2007

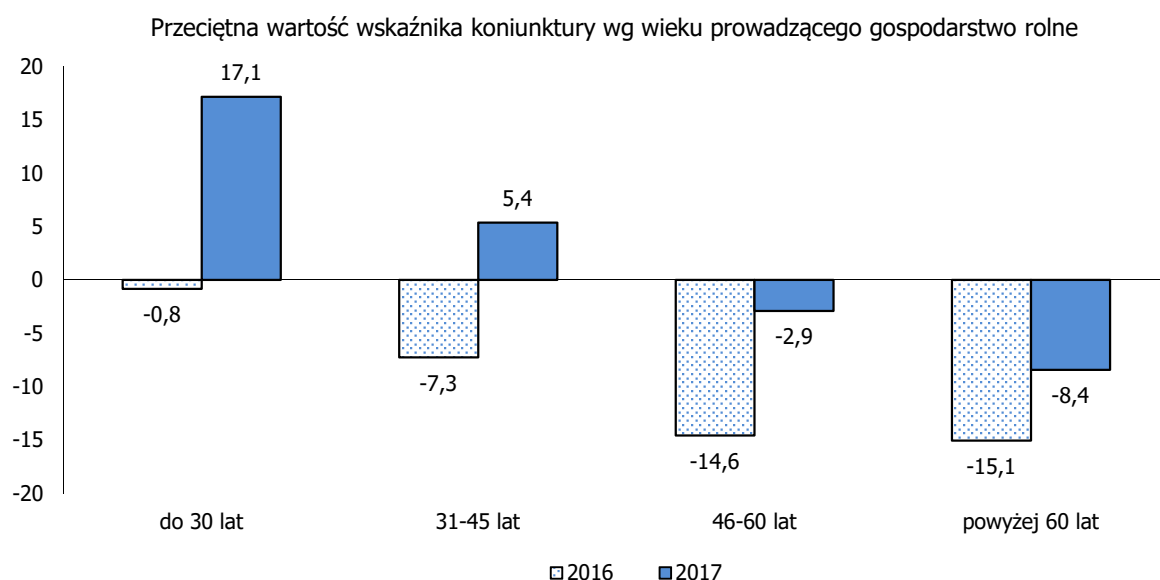
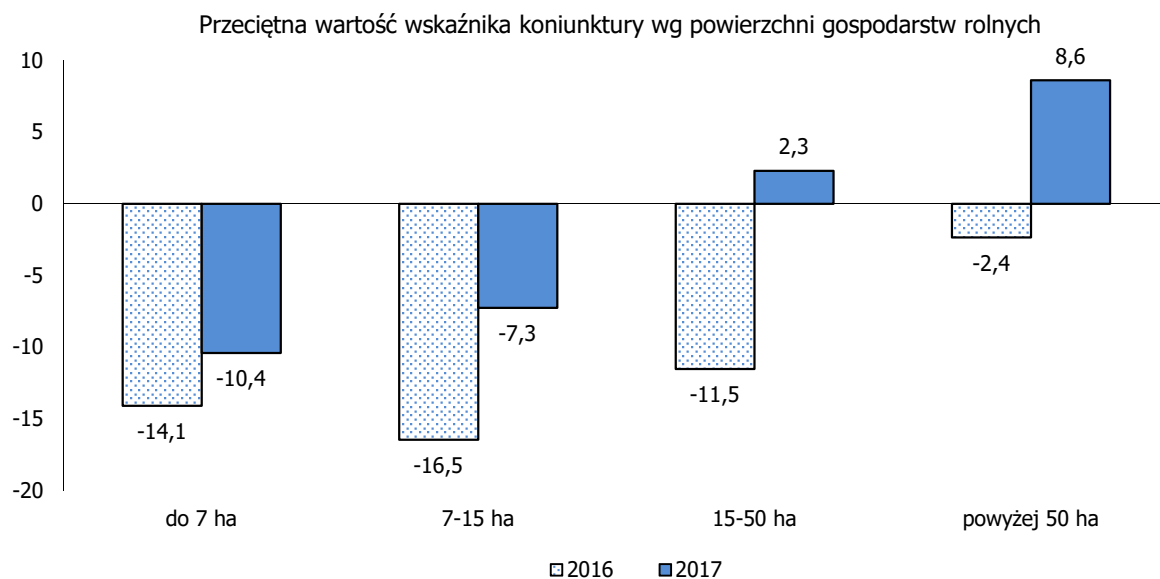

3. Koniunktura w rolnictwie w 2017 r.

Rok 2017 był dla polskiego rolnictwa niezwykle pomyślny. Aktywność rolnicza, mierzona wskaźnikiem IRGAGR, osiągnęła poziom nienotowany od dekady. Już początek roku zapowiadał, iż będzie to okres wzmożonej aktywności, bowiem po raz pierwszy w historii badania koniunktury rolnej przez IRG SGH zdarzyło się, że wartość wskaźnika IRGAGR wzrosła w pierwszym kwartale (o 0,6 pkt). Wzrost był skutkiem nadzwyczajnej poprawy ocen perspektyw rozwojowych – wartość wskaźnika zaufania zwiększyła się aż o 9,5 punktu. W drugim i trzecim kwartale tendencja wzrostowa umocniła się. Powszechny optymizm wśród gospodarstw rolnych, ożywiony przez silny wzrost ich przychodów, spowodowany wyższymi cenami skupu, wywindowały wskaźnik koniunktury w III kwartale roku do wysokości 7,3 pkt, o 12,6 pkt wyższej niż na początku roku. W październiku jednak, po sześciu kwartałach nieprzerwanej poprawy, koniunktura pogorszyła się, i to pomimo dalszej poprawy nastrojów. Przyczyną spowolnienia był znacznie mniejszy od spodziewanego wzrost przychodów pieniężnych gospodarstw rolnych (na skutek przede wszystkim spadku niektórych cen skupu produktów rolnych). Na koniec roku jednak wartość wskaźnika koniunktury była o 10,4 pkt wyższa niż rok wcześniej i 5,1 pkt wyższa niż w I kwartale 2018 r.

Poprawa koniunktury w skali roku była udziałem wszystkich wyróżnionych grup gospodarstw rolnych (zob. rys. niżej). Choć już rok 2016 był bardzo udany dla polskiego rolnictwa, w 2017 r. przeciętne wartości wskaźnika koniunktury dla wszystkich grup gospodarstw były wyższe niż w roku wcześniejszym. Dotyczy to zwłaszcza gospodarstw położonych w makroregionach środkowowschodnim i środkowozachodnim, dużych (o powierzchni 15-50 ha i powyżej 50 ha), prowadzących hodowlę i chów zwierząt oraz kierowanych przez osoby młode. Choć w ciągu roku sezonowe zmiany koniunktury w różny sposób oddziałują na wyniki poszczególnych typów gospodarstw rolnych, to po raz kolejny okazało się, iż, ogólnie rzecz biorąc (chodzi o zmiany w skali roku), efektywność produkcji rolnej jest dodatnio skorelowana z wielkością gospodarstwa oraz wiekiem i wykształceniem osoby je prowadzącej. Potwierdziła się również inna prawidłowość, a mianowicie ta, iż uprawa roślin daje wprawdzie mniejsze, lecz bardziej stabilne zyski niż hodowla i chów zwierząt.

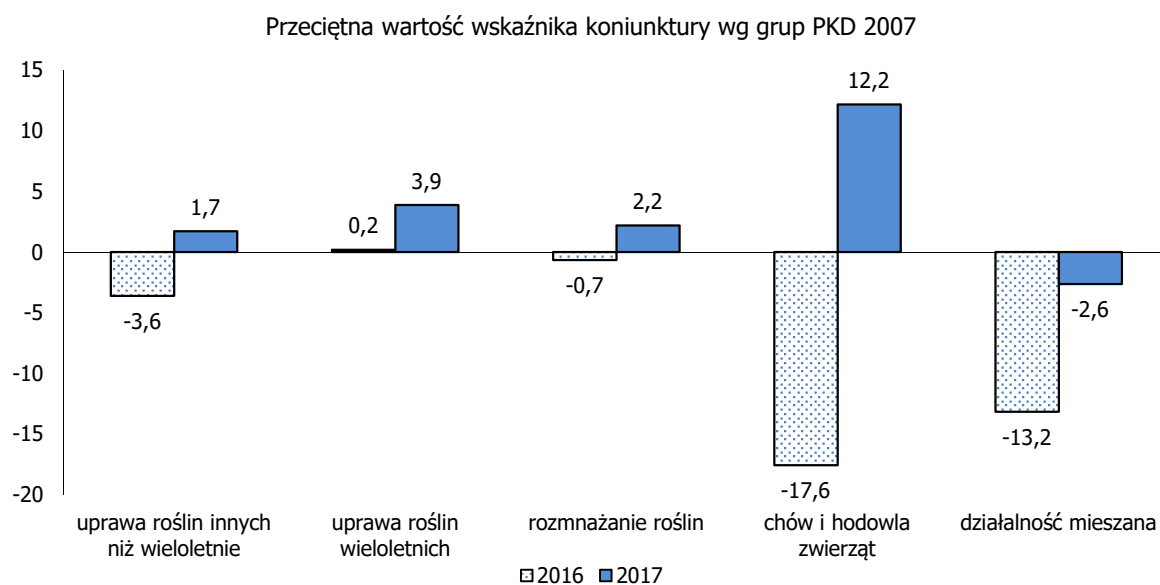
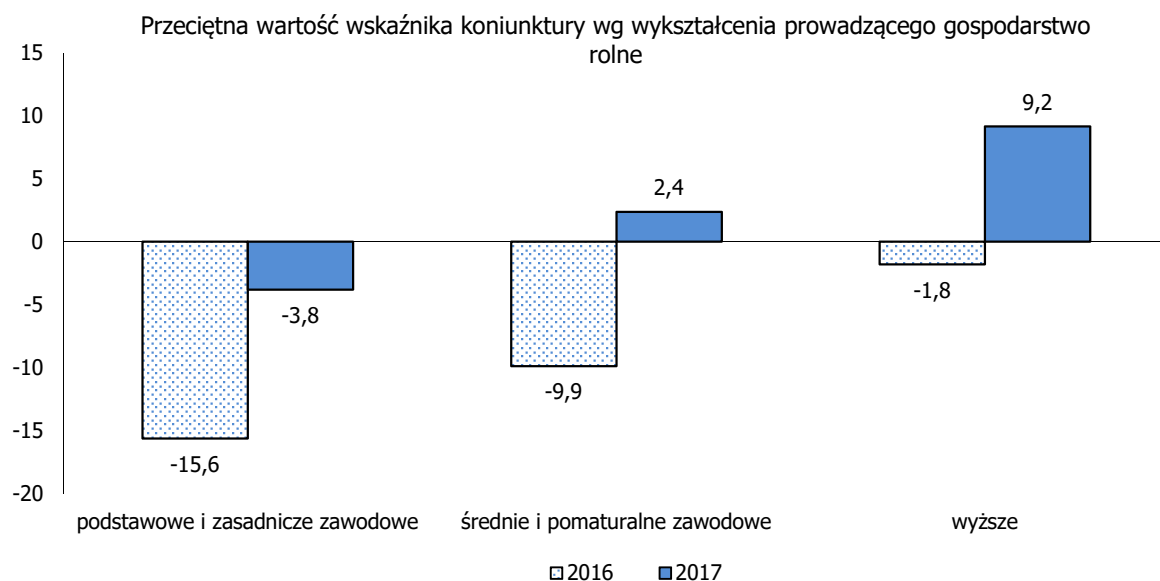

Sytuacja finansowa gospodarstw rolnych uległa w 2017 r. dalszej poprawie. Przychody rosły z kwartału na kwartał i pod koniec roku osiągnęły poziom najwyższy od czterech lat. W pierwszym i drugim kwartale roczne przyrosty wartości salda przekroczyły 18 pkt. Tej skali zmiany obserwowaliśmy w ponad 20-letniej historii badania tylko raz, tuż po przystąpieniu Polski do UE w 2004 r. i objęciu polskiego rolnictwa Wspólną Polityką Rolną. Wzrost przychodów pieniężnych gospodarstw rolnych w 2017 r. był po części skutkiem wyższych cen skupu, jednak tak wysokiej dynamiki przychodów nie można tłumaczyć wyłącznie działaniem rynku i zwiększeniem absorpcji dopłat bezpośrednich, lecz należy jej przyczyn upatrywać również w uruchomieniu programu Rodzina 500 Plus. W ślad za wzrostem przychodów rosły oszczędności gospodarstw domowych; w IV kwartale saldo osiągnęło wartość najwyższą od 2013 r.

Wraz z poprawą sytuacji finansowej gospodarstwa zwiększały zakupy obrotowych środków produkcji rolnej. Spadek zanotowano dopiero w IV kwartale, co wynika z sezonowego rytmu zmian aktywności rolniczej w rocznym cyklu pogody. Na koniec roku jednak wartości sald odpowiedzi na pytania o wielkość wydatków na nabycie nawozów sztucznych, pasz treściwych i środków ochrony roślin były wyższe niż w IV kwartale 2016 r. o, odpowiednio: 7,0, 10,1 i 5,2 pkt. Wzrosły również

odsetki gospodarstw podejmujących inwestycje w maszyny i urządzenia rolnicze – z 38,2% w IV kwartale 2016 r. do 39,2% rok później – oraz w budynki i budowlę – z 16,7% do 17,6%. Te zmiany w nastawieniu inwestycyjnym rolników były długo wyczekiwane. Wyniki badania koniunktury przeprowadzonego w styczniu 2018 r. wskazują, że rozmach inwestycyjny nabiera siły.

Podsumowując, 2017 był rokiem rozkwitu w polskim rolnictwie, którego fundament położył już rok wcześniejszy, urodzajny i dobrej koniunktury na rynkach światowych. Przyniósł on poprawę wyników finansowych gospodarstw rolnych i nadzieje na dalszy ich wzrost. Na tym gruncie wybujał optymizm rolników, który w połączeniu z hojną polityką społeczną i w sprzyjających warunkach rynkowych sprawił, że rok 2017 był dla polskiego rolnictwa najlepszy od dziesięciolecia.